

Copyright © 2017 by the Kalmyk Scientific Center of the Russian Academy of Sciences

Published in the Russian Federation
 Bulletin of the Kalmyk Institute for Humanities
 of the Russian Academy of Sciences
 Has been issued since 2008
 ISSN: 2075-7794; E-ISSN: 2410-7670
 Vol. 34, Is. 6, pp. 2–36, 2017
 DOI 10.22162/2075-7794-2017-34-6-2-36
 Journal homepage: <http://kigiran.com/pubs/vestnik>

UDC 94

A Translation and Study of the Mongolian Khan's Edicts in the *Goryeosa* (1270-1280)

Boldbaatar Ariunbaigali ¹

¹ Postgraduate Student, National University of Mongolia (Ulaanbaatar, Mongolia). E-mail: ariunbaigali@num.edu.mn

Abstract. The *Goryeosa* is the principal source of official Korean history (정사. 正史) critical to studying that period of history and including data on politics, economy, society, culture, and biographies of public figures of the Goryeo Dynasty. Therefore, wide ranges of studies have been done on *Goryeosa* in South Korea such as history study, manuscript analysis, literature study and culture studies.

Our scholars have studied the *Goryeosa* in great detail, e. g. in such works as *Correspondent Letters of Mongolia and Korea between the 13th and 14th Centuries* by B. Sumiyabaatar, *Tradition of Communication between Mongolia and Korea* by B. Lkhagvaa, etc.

There is a lot of information and facts related to Mongolia in the *Goryeosa*, and when it comes to certain figures, one can mention 136 letters sent from Mongolia to Goryeo and 171 letters sent from Goryeo to Mongolia from 1218 to 1294 included into the *Goryeosa*'s 'Sega' Section identified by Sc. D. B. Sumiyabaatar in his research. The present articles examines 620 communication letters and other related information and facts of the two countries recorded between the years 1270 to 1280, and shows additional detailed studies of the *Goryeosa* to be conducted by Mongolian scholars are significantly required.

The paper aims to insure letters and edicts sent by the Great Khan of the Mongol Empire to the Goryeo Kingdom by stressing information and facts related to Mongolian language, culture, historical monuments, politics and foreign relations as described in the *Goryeosa*'s 'Sega' Section (1270–1280) which contains important information about the history and culture of the Middle Ages of not only Korea but also those of Mongolia.

The mentioned 'Sega' Section (1270–1280) contains a total of 620 documents related to Mongolia of which 34 ones are edicts and records about the edicts sent by the Mongolian Great Khan to Goryeo, of which 16 papers in Chinese and 18 ones contain their related information.

The titles indicate edicts sent to Goryeo's King by the Mongolian Great Khan during the period under consideration can be divided into two main sections, namely: firstly, letter documents, and, secondly, edicts or instruction edicts.

The five edicts of the total 34 edicts are referred to as 'edicts' or '*shengzhi* (聖旨)' in an ancient Korean copy of the *Goryeosa*. The others are referred to as 'letters' in the original. This is based on an ancient Korean hardcopy since we have no Mongolian copy of the edicts. Therefore, this research leads us to reclaim what edicts and letters in the dynastic period actually are, including their forms and distinctiveness.

Several dozens of communication and official letters related to different periods of Mongolian history have survived as real hardcopies and indirect copies. The documents transcribed by the Mongolian Great Khan and his royal princes can be deliberated by categorizing as of edicts, words, letters and authorized passages. This explains what the king's edicts are, i. e. letters and written transcripts in relation to our subject.

The edict is “a decree and resolution issued by the Great Khan in Mongolian is 'zarlig', while a direction and decree by other king's royalty, queens, heads of regions, ministers and officials is called 'word', and this can be viewed as the uniqueness of chancellery recording of the Dai Yuan Dynasty which expands around 100 years from the declaration of the Dai Yuan Empire by Kublai Khan in 1260 to Toghon Temur Khan's leaving Daidu in 1368”.

Edicts of Mongolian Kings begin with “*Under the Eternal Universe's Power*” and the translation of the word in Chinese is 上天眷命; the phrase is commonly used in all edicts and letters once passed in the written form under administration of the Great Yuan Empire.

The Dai Yuan Empire's Khan's edicts were called differently — 'shengzhi' (聖旨) and 'zhao' (詔), and this was strictly observed. 'Shengzhi' is a Chinese translation of the word 'edict' from Mongolian, while 'zhao' means 'edict' as originally written in Chinese.

The above mentioned edicts had been originally written in Mongolian or square script, and were later translated into Chinese. However, there is no Chinese translation of the phrase “*Under the Eternal Universe's Power*” which is written in beginning of the Mongolian Khan's edicts. Except for this, considering whether the original Mongolian edict was translated to Chinese raises the question where the original Mongolian hardcopy is. Also, these are not full length edicts and their indirect data drawing our major interest. This might be explained in connection with the Square Script. The letter of January - 'black dog day' — 1273 notes that “... the King has received the Huangdi's letter brought by Yuan Empire's ambassador, but it was written in newly created Mongolian script and there was no person to translate, thus, the Mongolian ambassador provided contents description”. The newly created Mongolian script is certainly the Square Script. The Square Script had been created in 1269, and from that period onward the edicts and orders were written in Square Script, not in the traditional Mongolian script. This can be found in late Korean information source: “*There are two types form in Mongolian script. One is called Uigurjin (Mongolian script) while another one is Durvuljin (Square Script). In the early time, the Square Script (Durvuljin) was used in letter and official documents and Mongolian script was used in running every day matters*”. The edicts of Kublai Khan on spreading of the Square script provided a very clear paragraph about it: “*Any jade stamp and issued edicts should be written in new Mongolian script (square script) and attach other national script with it*”. Thus, from here we may draw an assumption that the edicts studied here had been sent to Goryeo not only written in Square Script, written in Chinese, and the edicts noted in the *Goryeosa* may have direct reflection of that.

Examining the edicts sent to Goryeo by the Mongolian Great Khan from 1270 to 1280 included in the *Goryeosa* and among them the edicts submitted in 1273, one can clearly see all of them were indirect implications. From this perspective, the edicts subject to our study here can be separated into three categories by their contents, namely the edicts with their contents fully noted, the edicts with contents not fully noted in Chinese and only briefly noted contents, and the edicts with contents not noted at all.

a) The edicts with contents fully noted or as full Chinese source. Edicts of this type number 16. On those could not see content's general form and phrase words of Mongolian official document uniqueness of that time period. It can be explained as followed.

1. From the Kublai Khan's period, the Great Khan's edicts begin with “*Under the Eternal Universe's Power, with Great Ingenious Benevolence Khan's Edicts this is*”, i. e. the three rows of firm phrases, and on the above edicts these phrases are absent.

2. These edicts were written as 'zhao' (or 'letter') in Chinese that raises the probability of them having been written in Chinese from the start.

Based on these, the edicts discussed here were noted in the *Goryeosa* not as Mongolian original script but rather written keeping content and compositing Korean sources form by breaking the Chinese script's distinctiveness.

b) The edicts with contents not fully noted, and only brief content noted in Chinese original. These types of edicts number 13 within the scope of our study. This can be explained by that as firstly the edict's content and importance were not so high therefore it was probably just briefly noted.

Nonetheless, one cannot deny the connection between the introduction of Square Script or new script and the fact that the Great Khan's letters had not been fully recorded. At least two of the Mongolian Great Khan's letters were received a year, and as was mentioned previously the letters sent from January of 1273 to August of 1274 and received during this a year and seven month period,

i. e. the six Grand Khan's letters, were not fully noted in the source and only its content was written and this draws great interest.

c) The ambassador came to Goryeo from Mongolia, and we found four records about the contents of the letters which were not noted but only described the arriving date of the ambassador in Goryeo and how the Grand Khan's letter was brought and received. These letters may be connected to the reputation and sore truth of history of the Goryeo dynasty. If the above mentioned information existed, the King's transcript minister should have at least briefly noted the content of the letter, not mentioning writing in full. Whereas, it was not noted at all and this attracts significant interest.

This may be explained, in some way, in connection with Yan Seongji (양성지. 梁誠之)'s proposition of: *"The 'Goryeosa' have many notes about protest and unrest and describes bare truth in many instances ... protests and unrests were not only in the previous dynasty, it is present in any country at any generation, he underlined that the Goryeo dynasty cannot be compared with land owned by under Chinese medieval royals, and this should not be reason of the point of the matter, even 'The History of Yuan' is spread by the Ming dynasty, the Goryeosa should not be held and not spreading, if there is something not to be exposed there is a way to distribute leaving sensitive sections" ... in 1451, the Goryeosa was ready but for long time it had not been announced, and the government was demanded to announce it many times in the year 1469.*

Keywords. *Goryeosa (History of the Goryeo Dynasty', Mong. Guulin ulsyn sudar), Mongolian Khanate, Kublai Khan, decree (Mong. zarlig), charter (Mong. zuu bichig)*

Оршил

«Гуулин улсын судар» бол Солонгосын албан түүх (정사. 正史)-ийн нэг бөгөөд Корё (Гуулин)¹ улсын улс төр, эдийн засаг, нийгэм, соёл, төр нийгмийн зүтгэлтнүүдийн намтар зэргийг багтаасан, тухайн үеийн түүхийг судлахад хамгийн чухал тулгуур сурвалж юм. Тиймээс ч БНСУ-д «Гуулин улсын судар»-ыг түүх судлал, эх бичиг судлал, утга зохиол судлал, соёл судлал зэрэг тал талын асар их судалгаа хийсэн байдаг.

«Гуулин улсын судар»-ыг манай эрдэмтэн судлаачид чамгүй судлажээ. Тухайлбал, Б. Сумьяабаатарын «XIII–XIV зууны Монгол Солонгосын харилцааны бичгүүд», Б. Лхагваагийн «Монгол Солонгосын харилцааны уламжлал», Ц. Цэрэндоржийн «XIV зууны сүүлч үеийн Зүүн Азийн олон улсын байдал ба Умард Юань-Корёгийн харилцаа», Г. Эрдэнэчимэгийн «Монгол Солонгосын харилцаанд төрийн ураг барилдлагын гүйцэтгэсэн үүрэг (XIII–XIV зуун)»,

¹ 918–1392 оны хооронд Солонгосын хойгт оршиж байсан төрт улс. Бид энэхүү өгүүлэлд Х зууны үеэс дэлхий нийтэд танигдах болсон “고려 (高麗)” улсыг «Корё», эл улсын түүх болох “고려사 (高麗史)”-г «Гуулин улсын судар» хэмээн тэмдэглэв. Ер, монголчууд эрт үеэс Солонгосыг «Гаули улс, Гуулин улс», «Кори», «Солонго», «Солонгос», «Солхо» гэж хэд хэдэн янзаар нэрлэж ирсэн тухай доктор Б. Сумьяабаатар «XIII–XIV зууны Монгол Солонгос харилцааны бичгүүд»-дээ онцолсон байдаг.

түүнчлэн 2016 онд бидний нийтэлсэн «Гуулин улсын судар» өгүүлэл зэрэг болно.

«Гуулин улсын судар»-г Монголтой холбоотой мэдээ баримт их бий бөгөөд түүнээс зарим нэг тоо баримтыг онцлох аваас «Гуулин улсын судар»-ын «Сурвалжит гэр»-ийн 1218–1294 оны хэсэгт холбогдох мэдээнд Монголоос Корёд илгээсэн 136 захидал бичиг, Корёгөөс Монголд илгээсэн 171 захидал харилцааны бичиг буйг доктор Б. Сумьяабаатар судлан гаргасан байдаг [Б. Сумьяабаатар 1978; 2015] бол бидний судалгаагаар 1270–1280 онд холбогдох мэдээнд 2 улсын харилцааны бичиг болон бусад холбогдох мэдээ баримтууд 620 орчим буйгаас үзэхэд манай эрдэмтэн судлаачид «Гуулин улсын судар»-ыг нарийвчлан судлах нэн шаардлагатай нь харагдаж байна.

Тус өгүүлэлд Солонгос төдийгүй, дундад зууны Монголын түүх, соёлын талаарх чухал мэдээ зангийг агуулдаг «Гуулин улсын судар»-ын «Сурвалжит гэр»-ийн 1270–1280 оны хэсэгт буй манай улсын хэл, соёл, түүх дурсгал, улс төр, гадаад харилцаатай холбоотой мэдээ баримтыг шүүн, тэдгээрээс Корёд илгээсэн Монголын их хааны жуу бичиг, зарлиг заавруудыг нягталж үзэхийг зорилоо.

Монголын их хаан Корё улсын ванд илгээсэн зарлигийн бичгүүд (1270–1280)

«Гуулин улсын судар»-ын «Сурвалжит гэр»-ийн 1270–1280 оны хэсгийг шүүн үзэхэд Монголтой холбоо бүхий нийт 620 орчим мэдээ тэмдэглэгдэн үлдсэн байна.

Эдгээрийн дотор 1270–1280 онд Корйө улсад илгээсэн Монголын их хааны нийт 34 зарлигийн бичиг (Үүнд зарлиг, сургах зарлиг, жуу зэргийг хамтатган зааж буй агаад тэдгээрийг цаашид нийтэд нь зарлигийн бичиг гэх болно.) болоод зарлигийн бич-

гийн тухайт мэдээ тэмдэглэгдэж хоцорчээ. Тэдгээрийн 16 нь Монголын их хааны зарлигийн бичгийн нанхиад эх бол 18 нь тэдгээрийн тухайт мэдээ байна. Тус зарлигийн бичгүүдийг оны дэсээр доор хүснэгтлэн харуулав.

Монголын тухайт мэдээний ангилал		1270	1271	1272	1273	1274	1275	1276	1277	1278	1279	1280	Нийт
1	Монголын их хааны зарлиг, жуу бичиг	4	5	2		1	1	1			1	1	16
2	Монголын их хааны зарлигийн бичгийн тухайт мэдээ		1		5	1	2	4		3		2	18

Хүснэгт 1. 1270–1280 оны Корйө улсад илгээсэн Монголын их хааны зарлигийн бичгийн он дарааллын задаргаа

Хүснэгт 1-ээс үзэхэд 1270–1280 оны хооронд Монголын их хаан Корйө улс руу илгээсэн зарлигийн бичгүүдийн зарим нь л бүрэн эхээрээ эртний солонгос ханзаар үлдсэнийг мэдэж болохоор байна. Харин зарим хэсэг нь бүрэн эхээрээ бус, зөвхөн тэдгээрийн тухайт мэдээ төдийгөөр үлдсэн нь судлан буй зарлигийн бичгийн агуулга,

ач холбогдол, нууцлал зэрэгтэй холбоотой болохыг «Гуулин улсын судар»-ын оршил хэсгээс нягталж болмой [дэлгэрүүлэн үзнэ үү: Гадаад хэл соёл судлал 2016; Гуулин улсын судар 2016: 15–26; Хань Жөнхый 2008 (한정희, “국역고려사 1, 세가1”, 서울, 경인문화사, 2008)].

№	Он	Билгийн тооллын жил	Сар	Өдөр	Баримтын хэлбэр	Товч агуулга	Солонгос эх буй эсэх		
							тийм	дам	үгүй
1	1270	Цагаан морин жил, 11-р он	Өвлийн адаг сар	Хөхөгчин туулай	Жуу	Хуанди ванд өрнөдийн торго, цаг тооны бичиг буулгасан тухай.	√		
2					Жуу	Корйө улсын ванг «Чиний улс хэдүй жижиг авч бүтэн улсын ван гэдэг нь тодорхой тул бүхий л шагнал шийтгэл болон зөв бурууг чи л шүүн, шийдэх нь зүй болно. Хэрэв хуанди-д муу зүтгэх аваас гавьяа байгуулсугай хэмээн өрсөлдөх хүн маш олон...» хэмээн анхааруулсан тухай.	√		
3					Жуу	Бослого үймээнээс болгоомжилж, ард иргэдээ хамгаалахыг сануулсан тухай	√		
4					Жуу	Корйө улсын засгийн газрыг эх газар руу шилжүүлэхийг ухуулсан тухай.	√		

№	Он	Билгийн тооллын жил	Сар	Өдөр	Баримтын хэлбэр	Товч агуулга	Солонгос буй эсэх		
							тийм	дам	үгүй
5	1271	Цагаагчин хонин жил, 12-р он	Хаврын тэргүүн сар	Шарагчин туулай	Жуу	Элчийг газарчлан Японд хүргэх, түүнийг буцаж иртэл далайн эрэгт цэрэг суулгах тул тус хугацаанд шаардлагатай цэргийн хэрэгслийг бэлдэн нийлүүлэх тухай.	√		
6			Хаврын адаг сар	Улаан бар	Жуу	Корйё улсад албан тариалангийн цэрэг илгээж, хожим Япон руу довтлохоор төлөвлөсөн тухай.	√		
7				Харагчин могой	Жуу	Вангийн гүрнээ айлчлахыг түдгэлзүүлсэн тухай.	√		
8			Зуны эхэн сар	Улаагчин могой	Жуу	Ванг 6000 цэрэг татаж, Чиньдо-г эзэл хэмээсэн тухай.	√		
9			Зуны адаг сар	Улаан бич	Жуу	Хуанди ванг хэлсэн үгэндээ эзэн бол хэмээн сургасан тухай.	√		
10			Намрын эхэн сар	Улаан бар	Жуу				√
11	1272	Хар бичин жил, 13-р он	Зуны эхэн сар	Цагаан бар	Зарлиг	Япон руу элчээр очиж гавьяа байгуулсан хүмүүсийг өндөр албанд дэвшүүл хэмээсэн тухай.		√	
12			Өвлийн адаг сар	Хөхөгчин хонь	Жуу	Юань улс Чэжү-г дайлахаар ванд 6000 цэрэг, 3000 усчин шалгаруул хэмээн зааварласан тухай.	√		

№	Он	Билгийн тооллын жил	Сар	Өдөр	Баримтын хэлбэр	Товч агуулга	Солонгос буй эсэх		
							тийм	дам	үгүй
13	1273	Х а р а г ч и н тахиа жил, 14-р он	Хаврын тэргүүн сар	Хар нохой	Жуу	Юань улсын элчийн авч ирсэн жууг шинэ зохиосон монгол үсгээр бичсэн тул тайлах хүн байсангүйд элч Им Йүгань-д «хүрэн баавгайн арьс ол» гэсэн утгатай гэж шивнэсэн тухай.		✓	
14			Хаврын дунд сар	Хөхөгчин тахиа	Жуу	«Юань улсын цэргүүд сүм хийдэд үймээн шуугиан дэгдээхийг хориглон, лам хуврагуудыг сэтгэл амар байж, бурхны номоо айлдахтун» гэсэн тухай.		✓	
15				Улаан бич	Жуу	«Хингдү нарыг Т _х амра-руу захирагчаар томилсон.»		✓	
16					Жуу	«Юань улсын цэргүүд бүсгүйчүүлийг шивэгчин болгож буйг хориглосон, Корйө улсыг зэвсэг хийхийг зөвшөөрсөн» тухай.		✓	
17			Зуны дунд сар	Хар бич	Жуу	Юань улс их хатан болон тайжийг өргөмжилснөө элч илгээн мэдүүлсэн тухай.		✓	
18	1274	Хөх нохой жил, 15-р он	Зуны дунд сар	Цагаан хулгана	Жуу	Газар тариаланг дэмжиж цэргийн хүнс нөөцөл хэмээсэн тухай.		✓	
19			Намрын дунд сар	Шарагчин могой өдөр	Жуу	Хуанди Корйө улсын угсаа залгамжлагчийг ван суурь залган, албаа гүйцэтгэ хэмээн зарлиг буулгасан тухай.	✓		
20	1275	Х ө х ө г ч и н гахай жил, 16-р он	Зуны дунд сар	Хөх нохой	Жуу				✓
21			Зуны адаг сар	Улаан луу	Жуу	Урьд Т _х амра-д бослого самуун гаргаад, жү хйөнъ руу зайлан нуугдагсдыг ялаас чөлөөлсүгэй гэсэн тухай.		✓	
22			Өвлийн эхэн сар	Цагаан нохой	Жуу	Корйө улсын Ван овогтынхон овог дотроо худ ураг холбодог явдал зүйд үл нийцэх, бидэнтэй ураг холбо, албан тушаалын нэршлийг зас хэмээсэн тухай.	✓		

№	Он	Билгийн тооллын жил	Сар	Өдөр	Баримтын хэлбэр	Товч агуулга	Солонгос буй эсэх		
							тийм	дам	үгүй
23	1276	Улаан хулгана жил, 17-р он	Хаврын тэргүүн сар	Улаагчин үхэр	Жуу	Цаг тооны бичиг буулгасан тухай.	√		
24			Зуны дунд сар	Хөхөгчин могой	Сургах зарлиг	Ванг гүрнээ айлчлахыг түр түдгэлзүүлсэн тухай.		√	
25			Намрын адаг сар	Цагаан бич	Жуу	Өршөөх зарлиг буулгасан тухай.		√	
26			Өвлийн эхэн сар	Хөх хулгана	Зарлиг	Ван, гүнж нарын гүрнээ айлчлах товыг 5 сард болгосон, цэргийн хангамжийн талаар зарлиг буулгасан тухай.		√	
27				Шар луу	Жуу				√
28	1278	Шар барс жил, 19-р он	Хаврын тэргүүн сар	Хар хулгана	Жуу	Цаг тооны бичиг зарлан тунхагласан тухай.		√	
29			Хаврын дунд сар	Шарагчин туулай	Жуу				√
30			Хаврын адаг сар	Хөх морь	Зарлиг	Ванг гүрнээ айлчлах зарлиг буулгасан тухай.		√	
31	1279	Шарагчин туулай жил, 20-р он	Хаврын тэргүүн сар	Хөхөгчин туулай	Жуу	Цаг тооны бичиг зарлан тунхагласан тухай.	√		

№	Он	Билгийн тооллын жил	Сар	Өдөр	Баримтын хэлбэр	Товч агуулга	Солонгос эх буй эсэх		
							тийм	дам	үгүй
32	1280	Цагаан луу жил, 21-р он	Хаврын адаг сар	Шар морь өдөр	Жуу	Хятад газрын гүнз болон харъяа улсаас дутаасан цэрэг, уйгурчууд дураар мал нядлахыг хориглосон тухай.		✓	
33			Намрын дунд сар	Цагаагчин гахай	Сургах зарлиг	Ванг гүрнээ айлчлах зарлиг буулгасан тухай.		✓	
34			Өвлийн адаг сар	Цагаагчин туулай өдөр	Жуу	Корйё улсын ван, сайд түшмэдийг шагнасан тухай мэдээ.	✓		

Хүснэгт 2.1270–1280 онд Корйё улсад илгээсэн Монголын их хааны зарлигийн бичгийн товч агуулга, хэлбэр, он дараалсан задаргаа, «Гуулин улсын судар»-т эх үлдсэн эсэх ангилал.

Дээрх баримтууд одоогоор манай түүхийн судалгааны эргэлтэд харахан орсон зүйл үгүй. Бид энэ удаа 1270–1280 оны хооронд Монголын их хаан Корйё улсын ванд илгээсэн зарлигийн бичгүүдийг судлахдаа Тон-а их сургуулиас эрхлэн гаргасан «Гуулин улсын судар»-ыг эх хэрэглэгдэхүүн болгон ашигласан бөгөөд судлан буй зарлигийн бичгүүдийн монгол эх үгүй тул эртний солонгос эхийг голчлон баримталсан болно. Өгүүлэн бүхүй зарлигийн бичгүүдээс хэсэгчлэн БНСУ-ын эрдэмтэд сурвалж судлал, хэл шинжлэлийн үүднээс судалсан судалгааны бүтээлүүд цөөнгүй [Паг Йёнрог 2014; Паг Йёнрог 2013; Ко Мёнсү 2006; И Гайсөг 2014]² ба монгол хэлээр орчуулан гаргасан зүйл одоогоор байхгүй болохыг дурьдах нь зүйтэй болов уу.

² 朴英錄, “高麗史”에 수록된 蒙元 公文의 用語와 翻譯에 대한 검토, 大東文化研究 제 85 집, 2014. 元代八思巴文獻研究導論, 충주대학교, 2009. “高麗史” 蒙古直譯體白話牒文二篇의 解釋의 研究, 中國言語研究 제 44 輯 2013. 고명수, “高麗史” ‘世家’ 중 몽골 관계 기사 역주1, 한국중세사연구 제21호, 2006. 이개석, “高麗史” 元宗 忠烈王 忠宣王세가 중 元朝關係記事의 研究, 동양사학연구, 제88집, 2004.

Зарлигийн бичгүүдийн эртний солонгос эх ба монгол орчуулга

1. 1270 оны өвлийн адаг сарын хөхөгчин туулай өдрийн жуу бичиг 1

“頃承世嫡來展壽儀雖歲事之有常見敬心之無替宜申寵錫用「勤誠今賜卿西錦一段及曆日。」

«Хэдэн жилийн өмнө Корйё-гөөс ван хөвүүн³ ирээд надад бараалхсан билээ. Тэр бол хэдүй жил бүр уламжлал болсон хэрэг боловч намайг хүндэтгэх сэтгэл нь хувиршгүй гэдгийг ойлгомуй. Зүй ёсоор буян хишиг соёрхож тэрхүү үнэнч сэтгэлийг нь хариулахын тул баруун газрын торго 1 толгой хийгээд цаг тооны бичгээршагнав.»

2. 1270 оны өвлийн адагсарын хөхөгчин туулай өдрийн жуу бичиг 2

“陪臣元傳等奏陳頭輦哥國王行省官等擾害數事今使對辨皆是不實。復言非卿親所聞見得之他人此殆非出卿意若輩小人所爲。曩者卿嘗謂朕：‘毋聽小人之言。’朕諭之曰：‘朕於小人之言或曾誤聽第朕不自知卿慎勿聽也。’自今觀之卿亦聽小人之言寧非顯然若輩小人又陳說前代故事暨祖宗法度雖有前代故事或卿祖宗法度豈無善與不善當擇其善者從之其不善者改之可也朕於卿

³ Угсаа залгамжлах хөвүүн Ван Шим (왕심.王諱. Чхүрйөл ван).

豈肯用不善之心?若欲用不善之心當在去年矣。如前年有人言高麗與南宋日本交通嘗以問卿卿惑於小人之言:‘以無有。’爲對今年却有南宋商船來卿私地發遣迨行省致詰始言不令行省知會是爲過錯。又見有將到日本國歸附高麗人說:‘往者日本歲貢高麗。’又前年卿承當括兵造船至今未見成效托於林衍擅權事非由己。朕若此後再用小人卿寧復指以爲辭?卿國雖小卿亦是一國之王黜陟威福或是或非當自己出。如專任不善之人則不善之事止及卿身。天道悠遠事之未來者人孰預知就人事論之若輩小人於卿猶擅廢立。於卿子孫豈肯盡心輔佐?朕與卿既爲一家籍我國家之力以威遠人自茲以往或南宋或日本若有事則兵馬戰艦資糧宜早措置儻依前託辭以營辦爲難則爭效成功之人甚衆。卿其思之。”

«Чиний түшмэл Вөнбү (원부, 元傅) нарыг Тоуняньгэ Го ван (두려가국왕, 頭輦哥國王) болон Явах яамны түшмэл (행성관, 行省官) Корйөд хэд хэдэн төвөгтэй хэрэг үүсгэсэн гэж илтгэсэнд, эдүгээ нүүрэлдүүлж байцаасны дүнд бүгд үнэний оргүй болох нь илрэв. Тэд бас, тэр хэргийг чамайг өөрөө сонсож, харсан хэрэг бус өөр хүнээс сонссон гэж өчсөн тул, үнэндээ бол чиний санаа биш тэр багачуудын худал үг ажгуу. Урьд чи надад “Өчүүхэн хүмүүсийн үгийг бүү сонс.” гэж зөвлөсөнд би ч гэсэн “Миний бие урьд өчүүхэн хүний үгийг сонсож алдаа гаргаснаа үл санамуй. Хойшид чи үргэлж болгоомжилж, өчүүхэн хүний үгийг бүү сонсогтун.” хэмээн ухуулсан билээ. Гэтэл одоо бодоход чи өөрөө ч гэсэн өчүүхэн хүний үгийг сонссон хэрэг нь илэрхий бус уу?

Тэр багачууд ч гэсэн бас л эртний хууль дүрэм, эцэг өвгөдийн хууль ёсыг удтал ярих нь эртний хууль дүрэм, танай эцэг өвгөдийн хууль ёс буй хэдий ч түүнд ч гэсэн сайн муу зүйл яахин үгүй билээ? Түүн дотроос сайныг нь авч, саарыг нь засах нь зүй буйзаа. Мөн би бээр хэрхэн чамд муу санаа өвөрлөсөн байх билээ. Хэрэв тийм байсан аваас аль хэдийн тохирох арга хэмжээ авах байсан бизээ. Өнгөрсөн жилийн хувьд, хэн нэгэн нь “Корйө улс Өмнөд Сүн болон Японтой харилцаж баймуй.” гэхийг сонсоод үнэн эсэхийг чамаас асуусан билээ. Гэтэл чи багачуудын үгэнд мунхран, тийм зүйл огт байхгүй гэж хариулсан бөлгөө.

Энэ жил Өмнөд Сүнгийн худалдааны хөлөг Корйө-д очиход нь чи биднээс далдуур буцаачихаад Явах яамнаас хэл ам гаргахад л сая нэг Явах яаманд үл мэдүүлсэн буруугаа хүлээв. Мөн биднээ дагаар орсон

корйө иргэн Япон руу явна гэхээр нь уулзсанд, дээр үед япончууд Корйө-д жил бүр алба барьдаг байсан хэмээн үнэнийг өчив. Бас ноднин чи цэргийн хүч татан байлдааны хөлөг хийх үүрэг авсан хэрнээ одоо хүртэл гүйцээж чадаагүйн дээр Им Йөнъ (임연, 林衍) эрх мэдлээ дураар ашигласны улмаас миний санаснаар болсонгүй хэмээн шалтаг тоочиж баймуй. Хэрэв би хожим өчүүхэн хүн дахин томиллоо гэхэд чи яахин дахиж тэр хэргийг зааж хэлж чадахсан билээ?

Чиний улс хэдүй жижиг авч бүтэн улсын ван гэдэг нь тодорхой тул бүхий л шагнах яллах хийгээд зөв бурууг чи л шүүн, шийдэх нь зүй болно. Хэрэв муу хүмүүст гагц эрх мэдэл өгсөн бол бурууг нь зөвхөн чи л үүрэх болой. Тэнгэрийн зүй тогтол алс бөглүү тул арайхан нүүр тулаагүй зүйлийг хэн ч урьдаар мэдэх аргагүй бөгөөтөл хүний талаар хэлэлцэн үзвээс тэдгээр багачууд өөрсдийн дураар чамайг хүртэл сууринаас огцруулаад зогсолгүй тэр тусмаа чиний үр хойчид яахин сайн санаагаар зүтгэх билээ?

Би бээр чамтай хэдийнээ нэгэн гэр бүл болсон тул, манай улсын сүр хүчээр холхи улсын иргэдийг хүртэл дагаар оруулбаас зохимуй. Үүнээс хойш Өмнөд Сүн ч бай Япон ч бай ямарваа хэрэг гарах аваас даруй цэрэг, агт морь, байлдааны хөлөг, цэргийн хүнс хангамж хүргэх бүх талын бэлтгэлийг хангагтун. Хэрэв өмнөх шиг ийм тийм шалтаг тоочин хүнд хэцүү хэмээвээс, гавьяа байгуулсугай хэмээн өрсөлдөх хүн маш олон буйг санагтун.»

3. 1270 оны өвлийн адагсарын хөхөгчин туулай өдрийн жуу бичиг 3

“頃以林衍叛逆乃命將出師撫定爾國今罪人殲滅卿宜奠居舊京東方無事矣。然念罹茲變故東土之人不無驚擾自茲以往卿其保全生聚諡以朕意毋或妄生猜釁各安其業。”

«Саяхан Им Йөнъ-ий бослогыг дарахын тул жанжин зарж цэрэг ангийг хөдөлгөж чиний улсыг хамгаалан тогтоосон билээ. Эдүгээ ялт хүмүүс бүгд үгүй болсон атал чи хуучин нийслэлдээ амар төвшин сууж гэмэнэ даяар олон амар жимэр болох учиртай. Гэвч бодож үзвээс өнөө хэр энэ мэт зовлон амсах гэж хөвчин улс ард аюун сочсон нь маргаангүй тул хойшид ард иргэдээ сайтар хамгаалан миний санааг сайн ухуулж, өчүүхэн төдий ч эргэлзээгүйгээр хүн бүр сэтгэл амар аж амьжиргаагаа эрхлэгтүн.»

4. 1270 оны өвлийн адагсарын хөхөгчин туулай өдрийн жуу бичиг 4

“近以高麗權臣構亂乃遣兵東下唯林衍

是問不意脅從誑誤之人妄自疑懼往往遁竄未出或逃往他境因爲叛逆朕之素心務在輯寧爾邦詔諭之後有能自新復歸本國其已往之愆咸當矜釋其中雖有早曾背主逃匿爾國中者亦令安業爲民不許各主認識如或不爾雖悔可追。”

«Сүүлийн үес Корйе улсын эрхэт түшмэл бослого самуун гаргасанд дорно зүг цэрэг илгээсэн нь гагц Им Йён-өөс ял асуух зорилготой бөлгөө. Гэтэл санамсаргүй Им Йён-ий сүрдүүлэгт автаж хүчээр оролцсон хүмүүс мунхагаар эргэлзэх сэтгэл өвөрлөн, ийш тийш дутаан нуугдаад олдохгүй, бусдын хязгаарт дутаан орж үймээн самууны шалтгаан болж баймуй. Миний уг сэтгэл хэзээд чиний улсыг төвшин амгалан байлгахыг хичээх тул энэхүү жуу бичгийг хүлээж аваад өөрийгөө цэнэн ухамсарлаж, эх газар руу буцваас урьдын бурууг нэг мөр хэлтрүүлмүй. Тэр болтол урьд эзнээсээ урваж Корйе улсад нуугдан буй хэнийг ч болов мөн л ардын хувиар санаа амар аж төрөх бөгөөд тэдгээрийн эзэд хөөн мөшгөхийг үл зөвшөөрмүй. Хэрэв энэхүү тушаалыг эс дагаваас хожмоо гэмшивч оройтох болой.»

5. 1271 оны хаврын тэргүүн сарын шарагчин туулай өдрийн жуу бичиг

“朕惟日本自昔通好中國又與卿國地相密邇故嘗詔卿道達去使講信修睦爲渠疆吏所梗不獲明諭朕意後以林衍之故不暇及今既輯爾家復遣趙良弼充國信使期于必達仍以忽林赤王國昌洪茶丘將兵送抵海上比國信使還姑令金州等處屯住所需糧餉卿專委官赴彼逐近供給鳩集船艦待於金州無致稽緩匱乏。”

«Миний бодоход Япон улс эртнээс Дундад улс лугаа харилцаж ирсэн бөгөөд, чиний улстай хил хязгаар харилцан ойр тул, урьд чамд заавар өгч элчийг газарчлан, найрамдал тогтооё хэмээсэн бөлгөө. Гэтэл тэр улсын хил сахигч түшмэд саад хийсний уршгаар миний санааг ёсчлон уламжилж чадаагүй ба түүний дараа Им Йён-ий хэрэг явдлын улмаас завдсангүй. Харин эдүгээ чиний тайван амгалан болсон учир дахин Чо Янпхил (조양필, 趙良弼)-ийг элчээр илгээх тул заавал түүнийг Японд хүргэтүгэй. Түүнээс гадна Кхүрүмчи (쿠름치, 忽林赤), Ван Гүгчан (왕국창, 王國昌), Хон Дагү (홍다구, 洪茶丘) нарыг цэргээ удирдан далайн эрэг хүртэл дагалдуулан элчийг буцаж ирэх хүртэл Кымжү зэрэг газраа суулгахаар тогтов. Цэрэг суух хугацаанд шаардлагатай цэргийн хэрэгслийг ч хариуцсан түшмэлийг илгээн, ойр орчмын нутгаас

бэлдэн нийлүүлж, хөлөг ба завийг цуглуулан Кымжү (금주, 金州)-д бэлэн байлгаж, явдал удаашрах, гачигдах зүйлгүй болгогтун» [дэлгэрүүлэн үзнэ үү: Солонгос судлал 2016: 63–73].

6. 1271 оны хаврын адаг сарын улаан бар өдрийн жуу бичиг

“朕嘗遣信使通諭日本不謂執迷固閉難以善言開諭此卿所知今將經略於彼有司發卒屯田用爲進取之計庶免爾國他日轉輸之弊仍復遣使持書先示招懷卿其悉心盡慮裨贊方略期於有成以稱朕意。”

«Би урьд элчийг илгээн Японтой харилцах хэмээгдэл санамсаргүй мунхаглан зөрүүдэлж, хаалгаа чанд хаасны улмаас эдүгээ уран үгээр ятган сэнхрүүлэхэд бэрх болсныг чи ч сайн мэдэх буй за. Эдүгээ тэднийг захирахын тулд холбогдох тамгын газарт нь зааварчлан албаны тариа тарих цэрэг илгээж хожим тийш довтлохоор төлөвлөсөн болно. Энэ нь цаашид чиний улсыг цэргийн хэрэглэл хангамж нийлүүлэх зовлонгоос ангижруулах гэсэн санаа болой. Тиймээс дахин жуу бичиг бүхий элчийг зарж юуны өмнө хаан миний бодлыг ухуулахул чи гагц нэгэн үзүүрт сэтгэлээр миний арга төлөвлөгөөнд туслан тус ажлыг бүтээхийг хичээн миний санаанднийцүүлэгтүн.»

7. 1271 оны хаврын адаг сарын харагчин могой өдрийн жуу бичиг

“王所奏陳朕悉知之嚮王在國中猶有姦人生事今叛人未靖王不可來朝。”

«Чиний айлтгасан саналыг би сайтар ойлголоо. Урьд чамайг гүрнээ бараалхан ахуйд зальхай этгээдүүд гай гүйтгэр авч ирсэн нь одоо урван тэрслэгчид дарагдаагүйн дээр ван чи бараалхаар ирэх нь тохиромжгүй баймуй.»

8. 1271 оны зуны эхэн сарын улаагчин могой өдрийн жуу бичиг

“據忻都白羊奏請添遣軍馬比及暑雨前討平逆賊朕以爲暑雨之前軍馬未能到彼卿宜於旁近簽軍六千人分附攻取珍島若事早畢於卿百姓便益。”

«Хиньдү (힌두, 忻都), Баян (바얀, 백양, 白羊) нар цэрэг морины хүчийг зузатган халуун нар, борооны улирал эхлэхээс урьтаж хулгайг дайлан төвшитгөсүгэй хэмээн гуйн айлтгажухуй. Би санаваас, зун борооны улирал болохоос өмнө их цэргийг тэнд хүрч эс чадмуй. Ван чи ойр орчмын нутгаас 6000 цэрэг татаж, харьяа цэрэгт нь хуваан бүрдүүлээд Чиньдо (진도, 珍島) руу давшин эзлэн автугай. Хэрэг явдал хурдан дуусах аваас танай ард иргэдэд ч тустай буюу»

9. 1271 оны зуны адаг сарын улаан бич өдрийн жуу бичиг

“卿嚮遣印公秀奏曰：‘小邦蓄積就陸之日悉爲逆賊攘奪又因供億王師罄盡無餘歛及中外臣民甚爲艱窘而又耕牛不畜難於徵索。’乃有司前往體問卿方上表謂軍馬接秋糧餉限以力盡不令受飢屯田農牛農器等漸次當依元數則前奏豈非虛妄且匹夫一言不誠尙恐不爲人所信卿一國臣民之主敷奏不實可乎爾後慎勿如此卿又云：‘吾之民亦是皇帝之民也使其失業不堪勞苦則恐有貳於盜賊若不揆力陳實早達于宸所以至困窮誰任其責？’盖由爾國不逞之人肆爲叛逆以致軍民之勞既爲一家初無內外之閒如撫定之後豈坐視人民困苦而不加恤哉尙體至仁益殫誠赤。”

«Ван чи саяхан Инъ Гонсү (인공수. 印公秀)-г илгээн, “Манай улсаас хураасан хөрөнгийг эх газарт хүргэх үес бүгдийг дайсанд булаалгасны дээр, басхүү их улсын цэргийн хангамж хэрэглэлийг базаахын тул юу ч үлдсэнгүй. Улсын бүхий л түшмэл ардуудаас эд зүйл хурааж авахад туйлын бэрх бөгөөд тариаланд хэрэглэх үхэр байхгүй учир түүнийг ч мөн хураахад хүч хүрэхгүй байна.” хэмээн айлтгасанд харьяа яамнаа тушаан биеэр очиж магадал хэмээсэн болно.

Гэтэл сая ирүүлсэн айлтгалдаа чи өөрөө “Их улсын цэргийг намар болтол хэрэгцээт хүнсээр чадлын хэрээр хангаж, өлсгөж цангаалгүй, албан тариаланд шаардлагатай үхэр болон тариалангийн багаж хэрэгсэл зэргийг мөнхүү тоогоор нь нийлүүлэх төлөвтэй байна.” хэмээсэн нь урьд айлтгасан үг чинь худал байсныг харуулж буй хэрэг биш үү? Хэрэв дорд хүмүүн бөгөөс гагц үг үнэн өчиж эс чадах ахул бусдууд үл итгэх вий хэмээн эмээдэг атал, тэр тусмаа ван чи нэгэн улсын эзэн атлаа худал үг хэлж болно гэж үү? Үүнээс хойш энэ мэт хэрэг гаргахаас болгоомжлогтун. Мөн чи “Манай ард иргэд ч мөн хуанди таны ард иргэд байтал тэдний амь зуулгыг булаан тэр зовлонгоос гэтлэх аргагүйд хүргэвээс хулгай дайсны зүг сэтгэл хандуулахгүй гэх газаргүй. Та “Яахин байдлыг сайтар нягталж аль хэдийн надад үнэнийг илтгэлгүй ард иргэдийг минь ийм гаслант байдалд оруулж чадав?” хэмээх учир хэн түүний хариуцлагыг хүлээх хэрэг билээ? гэж өчсөн нь бий.”

Би санаваас, чиний улсын дуулгаваргүй этгээдүүд аюумшиггүйгээр бослого самуун дэгдээсний улмаас цэрэг иргэд энэ мэт зовлон зүдгүүр амсаж буй хэрэг биш үү?

Хоёр улс хэдийн нэгэн гэр бүл болчихоод угаас гадна дотно ялгалгүй хамгаалан тогтоосны дараа хэрхэн ард иргэдийн зовлон зүдгүүрийг тоон харгалзахгүй байх билээ? Хаан миний туйлын өршөөх сэтгэлийг чанд ухаж улам их хичээн зүтгэгтүн.»

10. 1271 оны намрын эхэн сарын улаан бар өдрийн жуу бичиг

Жуу бичгийн утга агуулгын тухайд тэмдэглэсэн зүйл үгүй.

11. 1272 оны зуны эхэн сарын цагаан бар өдрийн жуу бичиг

“譯語別將徐 校尉金貯使日本有功宜加大職.”

«Орчуулгын тусгай жанжин (역어별장. 譯語別將) Сө Чин (서칭. 徐), кйо-вүй (교위. 校尉) Ким Жё (김저. 金貯) нар Япон руу элчээр одож гавьяа байгуулсан тул өндөр албанд дэвшүүлэгтүн.»

12. 1272 оны өвлийн адаг сарын хөхөгчин хонь өдрийн зарлиг

元以攻討濟州詔王簽軍六千水手三千.

«Юань улс Чэжү (제주. 濟州)-г дайлахар ванд “6 000 цэрэг, 3 000 усчин шалгаруул” хэмээн зарлиг буулгав.»

13. 1273 оны хаврын тэргүүн сарын хар нохой өдрийн жуу бичиг

元使來王迎詔于宣義門其文用新制蒙古字人無識者使者云：“因林惟幹所奏求火熊皮也.”

«Юань улсын элчийн авч ирсэн хуандигийн жууг ван Сөнъ-ый хаалга (선의문. 宣義門)-нд угтан авсан боловч шинэ зохиосон монгол үсгээр бичсэн тул тайлах хүн байсангүй. Иймд элч Им Йүгань (임유간. 林惟幹)-д “Хүрэн баавгайн арьс ол” гэсэн утгатай хэмээн шивнэв.»

14. 1273 оны хаврын дунд сарын хөхөгчин тахиаөдрийн жуу бичиг

黃鳳州經略使差人齎元詔來令僧徒出迎其詔云：“禁軍士騷擾僧舍損毀經像使之安心作法.”

«Юань улсын цэргүүд сүм хийдэд үймээн шуугиан дэгдээж судар ном, бурхан шүтээнийг сүйтгэхийг хориглосон тул лам хуврагуудыг сэтгэл амар байж, бурхны номоо айлдагтун» гэсэн агуулгатай байлаа.

15. 1273 оны хаврын дундсарын улаан бич өдрийн жуу бичиг 1, 2

忻都劉統領萬戶鄭溫朴古大等來自塩州屯所傳詔二通一以忻都等領軍討耽羅一禁官軍擅奪良家女爲婢又聽自制兵仗從王請也.

16. 1273 оны хаврын дундсарын улаан бич өдрийн жуу бичиг 1, 2

1- «Хиньдү нараар удирдуулан Т_хамра (탐라.耽羅)-г дайлах.»

2- «Юань улсын түшмэл цэргүүд сайн хүмүүний (= сайн айлын) бүсгүйчүүлийг булаан шивэгчин болгож буйг хориглосон, Корйе улсын вангийн хүсэлтээр тус улсбие даан зэр зэвсэг хийхийг зөвшөөрсөн» тухай агуулгатай.

17. 1273 оны зуны дунд сарын хар бич өдрийн жуу бичиг

元冊封皇后太子遣使頒詔.

«Юань улс их хатан болон тайжид өргөмжлөл хүртээсэн тухай элч илгээн мэдүүлсэн.»

18. 1274 оны зуны дунд сарын цагаан хулгана өдрийн жуу бичиг

元遣使詔勸課農桑儲峙軍糧仍命洪茶丘提點農事.

«"Юань улс газар тариаланг дэмжиж цэргийн хүнс нөөцөл" хэмээсэн жуу илгээв.»

19. 1274 оны намрын дунд сарын ша-
рагчин могой өдрийн жуу бичиг

“國王在日屢言世子可以承替今命世子承襲國王勾當凡在所屬並聽節制。”王受詔畢謁景靈殿還御康安殿服黃袍即位受群臣朝賀仍宴詔使詔使以王駙馬推王南面詔使東向達魯花赤西嚮坐王行酒詔使拜受飲訖又拜達魯花赤立飲不拜詔使曰：“王天子之駙馬也老子何敢如是吾等還奏汝得無罪耶？”₁曰：“公主不在且此先王時禮耳。”

«Улсын ван амьд ахуйдаа ширээ залгамжлах хөвгүүн (чамайг. орч) ван ширээ залгамжилж чадмуй хэмээн удаа дараа хэлж билээ. Тиймээс одоо ширээ залгамжлах хөвгүүн (чи. орч) улсын ван суурийг залган, албаа гүйцэтгэгтүн хэмээн зарлиг буулгаж буй тул түүнд харьяалагдсан бүхий л ард иргэд түүний захиргааг чандлан дагагтун.»

20. 1275 оны зуны дунд сарын хөх но-
хой өдрийн жуу бичиг

Жуу бичгийн утга агуулгын тухайд тэм-
дэглэсэн зүйл үгүй.

21. 1275 оны зуны адаг сарын улаан луу
өдрийн жуу бичиг

元遣使詔赦耽羅賊黨逃匿州縣者.

«"Юань улс элч илгээн "Урьд Т_хамра-д [бослого гаргасан-орч.]хулгайн намын до-
троос жү хйёнъ (주현.州縣, чжоу, сянь-орч.)
рүү зайлан нуугдагсдыг ялаас чөлөөлсүгэй." гэсэн жуу ирүүлэв.»

22. 1275 оны өвлийн эхэн сарын цагаан
нохой өдрийн жуу бичиг

“爾國諸王氏娶同姓此何理也?既與我爲
一家自宜與之通婚不然豈爲一家之義哉!且

我太祖皇帝征十三國其王爭獻美女良馬珍寶爾所聞也王之未爲王也不稱太子而稱世子國王之命舊稱聖旨今稱宣旨官號之同於朝廷者亦其比也又聞王與公主日食米二升此則宰相多而自專故耳凡此皆欲令爾知之非苟使爾貢子女革官名₁宰相也. 黑的來言爾國事非一並不聽許爾其知之.”

«Танай улсын Ван овогтынхон овог до-
троо худ ураг болдог нь зүйд үл нийцмүй. Хэдийн бидэнтэй нэгэн гэр бүл болсон тул бидэнтэй ураг холбох нь зүйтэй бөгөөд эс тэгвээс юунд нэгэн гэр бүлийн хувиар ёс журмыг дагах тухай ярьж болохсон билээ? Мөн манай Т_хайзу хуанди (Чингис хаан. орч) 13 улсыг эзэлмэгц тэр улсын вангууд бие биеэсээ өрсөн үзэсгэлэн гоо бүсгүй, аргамаг хүлэг, ховор эрдэнэс өргөн барьсныг чи ч бас сонссон буй за.

Ван чамайг хараахан сууринд суухаас өмнө тайж хэмээлгүй, ширээ залгамжлагч гэсэн бөгөөд улсын вангийн зарлигийг урьд“сөнжи” гэдэг байсныг “сөнъжи” гэх болсон тул түшмэлийн нэр цолын дотроос манай засаг газартай адил зүйлсийг ч мөн халж хэрэглэх нь зүйтэй.

Сонсвоос ван гүнж хоёр хоногт 2 аяга тутарга л иддэг хэмээмүй. Үүний учир болбоос тэргүүн сайд олон тул тэд төрийн эрхийг атгаж буйтай холбоотой амуй. Энэ мэт жишээ хэлж буй нь цөм гагцхүү чамд сануулах гэсэн санаа атал үүнийг ойлголгүй чи хөвгүүд охидоо өргөн барьж, түшмэлийн нэр цолыг өөрчилж, сайд нарыг багас-
га гэсэн үг биш билээ. Хэйдэ (흑적. 黑的) ирээд хэлэхдээ чиний улсад засан залруул-
баас зохих хэрэг ганц хоёроор тогтохгүй хэмээсэн боловч хаан би бүгдийг сонсож зөвшөөрөөгүй гэдгийг чи мэдэх буй за.»

23. 1276 оны хаврын тэргүүн сарын
улаагчин үхэр өдрийн жуу бичиг

“四時不忒推鳳曆以紀年萬國攸同矧雞林之受朔若稽舊典用布大和今賜至元十三年曆日一本卿其敬授農時益遵田正籍爾蕃宣之力贊于平秩之功率勤南畝之民罔知遊惰爰俾東陲之俗丕變雍熙庶績其凝朕言無替.”

«Эргэх дөрвөн улирлын эргэлт нь ям-
хын зөрүү үгүй бөгөөд цаг тооны бичгийн дагуу жил сар өдрийг тэмдэглэхүй нь түмэн улсад адил бөлгөө. Тэр тусмаа Корйе улс нь чөнсаг (정삭. 定朔)⁴-ийг хүртэхүй ньэртнэ-
эс инагши уламжлан ирсэн ёс журмын дагуу амар амгалан цаг үеийг нээхүйн хэрэг ахул Жи-юань-ы 13-р оны цаг тооны бичиг шаг-

⁴ Цаг тооны бичиг үйлдэх ёс.

насугай. Иймд ван чи тариалангийн ажил эхлүүлэх цаг өдрийг сургаж, эрт цагт тариаланч түшмэл байгуулсныг чандлан дагаж, эзний хувиар алба үүргээ гүйцэтгэн хаан надад тусалж гавъяа байгуултугай. Тарианы газар үр суулгах тариачдыг хойш суулгүй шургуу ажиллуулж алс зүүн нутгийн зан заншлыг сайхан өөрчилбөөс бүхий гавъяа бүтэх тул миний үгийг бүү зөрчигтүн.»

24. 1276 оны зуны дунд сарын хөхөгчин могой өдрийн сургах зарлиг

將軍高天伯自元還帝 停親朝.

«Ко Ч_хоньбайг (고천백. 高天伯) жанжин Юань улсаас эргэн ирж, ванг гүрнээ айлчлахыг азна хэмээсэн хуандигийн зааврыг уламжлав.»

25. 1276 оны намрын адаг сарын цагаан бич өдрийн жуу бичиг

元以平定江淮遣不花來詔赦天下.

«Юань улс Цзянхуай (강희. 江淮) нутгийг төвшитгөн тогтоогоод, Буха (부카. 부화. 不花)-г илгээн тэнгэрийн доор (дэлхий дахинд-орч.) өршөөх зарлиг буулгав.»

26. 1276 оны өвлийн эхэн сарын хөххулгана өдрийн зарлиг

元遣忽刺 命王及公主以明年五月入朝 又移放羅州馬於珍島 又罷合浦鎮邊所梢工 水手又令西海道歸附軍自耕而食.

«Юань улс Хуладай (쿠라다이. 홀자대. 忽刺 1250–1311)⁵-г илгээн ван, гүнж нарт ирэх оны зуны дунд сард гүрнээ айлчлахыг заахын сацуу Нажү (나주. 羅州)-гийн морьдыг Чиньдо (진도. 珍島) руу шилжүүлж адгуулуулав. Мөн Хаб_хожиньбийоньсо (합포진변소. 合浦鎮邊所)-гийн урчууд, далайчдыг албанаас чөлөөлж, Сохай до (서해도. 西海道)-гийн дагаар орсон цэргийг өөрсдөө тариа тарьж, хүнс болгогтун хэмээн зарлиг буулгав.»

27. 1276 оны өвлийн эхэн сарын шар луу өдрийн жуу бичиг

金方慶受虎頭金牌仍齎詔書還王出城以迎.

«Ким Бангйөн барсын толгойт алтан пайз (호두금패. 虎頭金牌), жуу өвөртлөн буцаж ирсэндван хотоос гарч угтав (жуу бичгийн эх нь сурвалжид байхгүй).»

28. 1278 оны хаврын тэргүүн сарын хар хулгана өдрийн жуу бичиг

郎將李仁齎頒曆詔還自元. 王出迎于城外.

«Нанжан (낭장. 郎將) И Инь (이인. 李仁) цаг тооны бичгийг зарлан тунхагласан жуу

бичиг өвөртлөн Юань улсаас буцаж ирсэнд ван хотын гадна гарч угтав (жуу бичгийн эх нь сурвалжид байхгүй).»

29. 1278 оны хаврын дунд сарын шарагчин туулай өдрийн жуу бичиг

元遣闊闊 等來頒詔.

«Юань улсаас Хөхдэй (코코다이. 闊闊 대. 闊闊 等) нарыг илгээн жуу бичиг тархав.»

30. 1278 оны хаврын адаг сарын хөх морь өдрийн зарлиг

印侯還自元帝召還洪茶丘又命王入朝.

«Инь Хү (인후. 印侯) Юань улсаас буцаж ирсэнд түүгээр хуанди Хон Дагү-г дудсан агаадбас ванг гүрнээ айлчлах зарлиг буулгав.»

31. 1279 оны хаврын тэргүүн сарын хөхөгчин туулай өдрийн жуу бичиг

“朕若稽天象敬授人時所以大一統重民事也. 卿世守藩方歲修貢職宜頒新朔用示同文尙驅東作之民勉率西成之.”

«Би тэнгэр эрхэсийн зорчлыг илтгэх эргэх улирлыг тэмдэглэсэн цаг тооны бичгийг тунхаглаж буй нь дэлхий ертөнцийг нэгтгэх үүргээ улам өргөжүүлж ард олныхоо аж ахуйг эрхэмлэдэгт оршмуй. Түшмэл/ван/ чи үе улиран (миний — орч.) хайгуул халхавч (хараат улс — орч.)-ийг сахин жил бүр алба өргөж ирсэн тул зүй нь шинэ цаг тооны бичиг соёрхсон тул бидэнтэй “бичиг нэгэн (동문. 同文)”⁶ хүндлэл үзүүлсүгэй. Хавар тариачин ардуудыг тариалангийн ажилд хүчээ дайчлан, намар арвин их ургац хураалгахын тулд хичээгтүн.»

32. 1280 оны хаврын адаг сарын шар морь өдрийн жуу бичиг

元遣蠻子海牙來帝 禁郡國舍匿亡軍回回恣行屠宰.

«Юань улсаас хятадын өмнөд нутгийн хүн Хайяа (카야. 海牙)-г илгээн хуандийн зарлигийг уламжилсан агаад хятад газрын кунь болон харьяа улсаас дутаасан цэрэг, уйгарчуудыг дураар мал нядлахыг хорилоглогтун хэмээжүхүй.»

33. 1280 оны намрын дунд сарын цагаан агчин гахай өдрийн сургах зарлиг

將軍朴義還自元帝 王親朝.

«Жанжин Паг Ый (박의. 朴義) Юань улсаас буцаж ирэхэд түүгээр хуанди ванг гүрнээ айлчлах зарлиг буулгажээ.»

34. 1280 оны өвлийн адаг сарын цагаагчин туулай өдрийн жуу бичиг

帝冊王爲開府儀同三司中書左丞相行中

⁵ Дэлгэрүүлэн үзнэ үү: [Хань Жөнхый 2008: 47; Г. Эрдэнэчимэг 2016: 67–76].

⁶ Адил бичиг үсэг хэрэглэж, нэг соёлын хүрээнд багтах гэсэн утга.

書省事賜印信。又以金方慶爲中奉大夫管領高麗軍都元帥；知密直司事朴球金周鼎爲召勇大將軍左右副都統並賜虎頭金牌印信；趙仁規爲宣武將軍王京斷事官兼脫脫禾孫賜金牌印信；朴之亮等十人爲武德將軍管軍千戶賜金牌及印；趙朴等十人爲召信校尉管軍摠把賜銀牌及印；金仲成等二十人爲忠顯校尉管軍摠把。

«Хуанди ванг кайфу итунсаньсы (개부의동삼사. 開府儀同三司), төв бичгийн мужийн зүүн этгээдийн чэнсян (중서좌승상. 中書左丞相), хайнжүнсөсөнса (행중서성사. 行中書省事)-аар соёрхон, тамга шагнажээ. Мөн Ким Бангён-ийг чүнбондайбү (중봉대부. 中奉大夫), Корйё-гийн цэргийг захирах дуоаньшуай (관령고려군도원수. 管領高麗軍都元帥)-гаар, чимилжигсаса (지밀직사사. 知密直司事) Паг Гү (박구. 朴球), Ким Жүжөн (김주정. 金周鼎) нарыг со-йён их жанжин (소용대장군. 召勇大將軍), зүүн, баруун этгээдийн пүдотхон (좌우부도통. 左右副都統)-гоор томилон бүгдэд нь барсын толгойт алтан пайз (호두금패. 虎頭金牌) болон тамга шагнажээ. Чо Инъгйү (조인규. 趙仁規)-г Цогийг гаргасан жанжин (선무장군. 宣武將軍), Нийслэлийн заргач (왕경단사관. 王京斷事官) бөгөөдтогтоосон (토도카순. 脫脫禾孫)-оор томилж алтан пайз (금패. 金牌) болон тамга шагнаж, Паг Жирян нарын 10 хүнийг Цог эрдэмт жанжин (무덕장군. 武德將軍), қванъгүнъч өнъхо (цэрэг захирах мянгат-орч. 관군천호. 管軍千戶)-гоор томилон алтан пайз, тамга шагнаж, Чо Бйөнъ (조변. 趙朴) нарын 10 хүнийг сошинъгйовүй(소신교위. 召信校尉), қванъгүнъч онпъа(관군총파. 管軍摠把)-гаар томилон мөнгөн пайз, тамга шагнаж, Ким Жүнсөн (김중성. 金仲成) нарын 20 хүнийг чхүнхйөнъгйовүй(충현교위. 忠顯校尉), қванъгүнъч онпъа(관군총파. 管軍摠把)-гаар томилжээ.»

Зарлигийн бичгүүдийн онцлог

«Гуулин улсын судар»-т буй 1270–1280 оны хооронд Монголын их хаан Корйё улсын ванд илгээсэн зарлигийн бичгүүдийг ажиглан үзвээс сурвалжид тэмдэглэсэн нэршлийнх нь хувьд хоёрүндсэн хэсэгт ангилж болохоор байна. Энэ нь нэгдүгээрт, жуу бичиг, хоёрдугаарт зарлиг, сургах зарлиг болно.

Нийт 34 зарлигийн бичгээс доор дурьдсан зарлигийн бичгүүдийг «Гуулин улсын судар»-т тэмдэглэсэн эртний солонгос эхэд «шэнчжи (聖旨)» буюу зарлиг гэж тэмдэглэсэн байна.

а) 1272 оны 12-р сарын хөхөгчин хонь өдрийн зарлиг,

б) 1276 оны 5-р сарын хөхөгчин могой өдрийн сургах зарлиг,

с) 1276 оны 10-р сарын хөх хулгана өдрийн зарлиг,

д) 1278 оны 3-р сарын хөх морь өдрийн зарлиг,

е) 1280 оны 7-р сарын цагаагчин гахай өдрийн сургах зарлиг.

Эдгээрээс бусад нь бүгд жуу хэмээн сурвалжид тэмдэглэгджээ. Бидэнд нэгэнт дээрх зарлигийн бичгүүдийн монгол эх үгүй тул эртний солонгос эх дээр үндэслэн ангилсан нь энэ билээ. Тиймээс судалгаа маань биднийг эзэнт гүрний үеийн зарлигийн бичиг болоод жуу бичиг гэж чухам юу болох, тэдгээр нь ямар хэлбэр, онцлогтой болохыг нэхэн судлах зам руу хөтөлж байна.

Манай түүхийн үе үед холбогдох олон арван захидал харилцааны бичиг ба албан бичиг нь жинхэнэ эхээрээ болоод дам байдлаар уламжлагдан ирсэн байдаг. Монголын их хаад, хааны угсааны ноёд эздийн буулгасан бичиг баримтын зүйлсийг зарлиг, үг, захидал, гэрэгэ гэх мэтээр ангилан хэлэлцэж болно [Ц. Цэрэндорж 2015: 121]. Тэдгээрээс бидний судлагдахуунтай холбогдуулан хааны зарлиг, захидал, жуу бичиг гэдэг нь чухам юу болохыг тодруулъя.

Зарлиг. «Их хааны буулгадаг зарлиг тушаалыг л монгол хэлээр „зарлиг“, харин түүнээс бусад хааны угсааныхан, хатад, аймгийн ахлагч, сайд, түшмэдийн тушаал зааврыг „үг“ хэмээн нэрлэдэг байсан агаад энэ нь Хубилай Дай Юань улсыг зарлан тунхагласан 1260 оноос Тогоонтөмөр хаан Дайдуг орхин умар тийш зайлсан 1368 он хүртэлх 100 орчим жилийн хугацаанд мөрдөгдсөн Дай Юань улс дахь бичиг хэрэг хөтлөлтийн онцлог гэж хэлж болно» [Ц. Цэрэндорж 2015: 121–122].

Монголын хааны зарлигийн эхэнд бичигддэг «Мөнх тэнгэрийн хүчинд» хэмээх үгийн нанхиад орчуулга болох 上天眷命 гэсэн үг нь Их Юань улсын захиргаан доорх бичгийн хэлбэрээр, нанхиадаар тэмдэглэсэн бүхий л жуу, зарлигт түгээмэл хэрэглэгддэг байв [Сүгияма Масааки 2015: 270–271].

Дай Юань улсын эзэн хааны зарлигийг «шэнчжи (聖旨)», «жуу [бичиг] (詔)» хэмээн 2 янзаар ялгаварлан нэрлэдэг, түүнийгээ ч хатуу чанд мөрддөг байсан билээ. «Шэнчжи» гэдэг нь монгол хэлээрх зарлигийг нанхиадаар орчуулсныг, харин «жуу» гэдэг нь

анхнаасаа нанхиад хэлээр үйлдсэн зарлигийг хэлдэг байжээ [Ц. Цэрэндорж 2015: 130].

Дээрхээс үзвэл өмнө дурьдсан зарлигууд нь анхнаасаа монголоор буюу дөрвөлжин бичгээр үйлдсэнийг нанхиадаар орчуулсан болох нь харагдаж байна. Гэсэн хэдий ч монголын хааны зарлигийн эхэнд бичигддэг «Мөнх тэнгэрийн хүчинд» хэмээх үгийн нанхиад орчуулга огт байхгүй аж. Түүнийг эс тооцон, монголоор үйлдсэн зарлигийн бичгийг нанхиадаар орчуулжээ гэж үзвэл тэдгээрийн монгол эх хаа буй болох тухай асуулт бидний өмнө гарч ирж байна. Мөн түүнчлэн тэдгээр нь зарлигийн бүрэн эх бус дам мэдээнүүд байгаа нь бидний сонирхлыг ихэд татаж байна. Үүнийг дөрвөлжин бичигтэй холбож тайлбарлаж болох талтай. 1273 оны 1-р сарын хар нохой өдрийн зурваст «Юань улсын элчийн авч ирсэн хуандигийн жууг ван хүлээн авсан ч шинэ зохиосон монгол үсгээр бичсэн тул тайлах хүн байсангүй тухай, тиймээс монголын элч утгыг тайлж өгсөн тухай» тэмдэглэжээ. Шинэ зохиосон монгол үсэг гэдэг нь мэдээж дөрвөлжин бичиг болох нь гарцаагүй. Дөрвөлжин бичгийг 1269 онд зохиосон тул чухам үеэс хойш хаад эздийн зарлиг тушаалыг монгол бичгээр бус, дөрвөлжин бичгээр бичиж эхэлсэн бололтой. Үүнийг «Монгол үсэгт хоёр зүйлийн хэлбэр буй. Нэгийг нь уйгуржин, харин нөгөөг нь дөрвөлжин хэмээмүй. Урьд цагт жуу бичиг, тамганы бичээст дөрвөлжинийг нь хэрэглэж, өдөр тутмын ажил хэрэг явуулахад уйгуржиныг хэрэглэдэг байсан...» хэмээх хожмын солонгос сурвалжийн мэдээнээс харж болно. Дөрвөлжин бичгийг тархаах тухай Хубилай хааны зарлигт ч «Аливаа хаш тамга, тархаах зарлигийг монголын шинэ үсэг (дөрвөлжин үсэг)-ээр бичээд, бус улсын үсгийг дагалдуулан хавсаргагтун» гэж энэ талаар машид тодорхой заасан байдаг [Ц. Цэрэндорж 2015: 128]. Тэгвэл эндээс бид судлан буй зарлигийн бичгүүдийг дөрвөлжин бичгээс гадна нанхиадаар үйлдэн Корйө рүү илгээсэн, «Гуулин улсын сударт»-т зарлигийн бичгүүдийг тэмдэглэхдээ шууд түүнээс үлгэрлэн бичсэн байх магадлалтай гэсэн гаргалгааг хийж болохоор байна.

«Гуулин улсын судар»-т тэмдэглэсэн Монголын их хаан 1270–1280 оны хооронд Корйө рүү илгээсэн дээрх зарлигийн бичгүүдийг ерөнхийд нь ажиглавал тэдгээрээс 1273 оны тэмдэглэлд буй зарлигийн

бичгүүд цөм дам утгаар тэмдэглэсэн болох нь тодорхой харагдаж байна. Энэ өнцгөөс нь харвал судлан буй зарлигийн бичгүүдийг сурвалжид тэмдэглэсэн агуулгын хувьд зарлигийн бичгийн утга агуулга бүрэн тэмдэглэгдсэн буюу бүрэн нанхиад эх, зарлигийн бичгийн утга агуулга бүрэн бус тэмдэглэгдсэн буюу зөвхөн утга санааг товчлон буулгасан нанхиад эх, зарлигийн бичгийн утга агуулга огт тэмдэглэгдээгүй хэмээн гурван хэсэг болгож ангилах боломжтой байна.

а) Зарлигийн бичгийн утга агуулга бүрэн тэмдэглэгдсэн буюу бүрэн нанхиад эх. Ийм хэлбэрийн зарлигийн бичиг 16 байна. Тэдгээрт өгүүлэн буй үеийн монгол албан бичгийн онцлог болох үг хэллэг, агуулгын ерөнхий хэлбэр зэрэг нь огт ажиглагдсангүй. Үүнийг дараахь байдлаар тайлбарлаж болно.

1. Хубилай хааны үеэс эхлэн их хаадын зарлигийг «Мөнх тэнгэрийн хүчинд, их суу залийн ивээнд, хаан зарлиг ману» гэсэн 3 мөр тогтсон хэллэгээр эхлүүлэн бичдэг байсан бол дээрх бичгүүдэд тэдгээр үг хэллэг үгүй байна.

2. Уг зарлигийн бичгүүдийг нанхиадаар «жуу бичиг» хэмээсэн учир дээрх бичиг анхнаасаа нанхиадаар бичигдсэн байх магадлал өндөр байна.

Эдгээрээс үндэслээд өгүүлэн буй зарлигийн бичгүүдийг «Гуулин улсын судар»-т тэмдэглэхдээ уг эхийн монгол, эс бөгөөс нанхиад эхийн хэлбэр онцлогийг эвдэн, агуулгыг алдагдуулалгүй, солонгос сурвалжийн хэлбэр найруулгаар тэмдэглэсэн хэмээн үзэж байна.

б) Зарлигийн бичгийн утга агуулга бүрэн бус тэмдэглэгдсэн буюу зөвхөн утга санааг товчлон буулгасан нанхиад эх. Эдгээр нь бидний судалгааны хамрах хүрээнд нийт 13 тохиолдсон болно. Үүнийг юун түрүүнд сударч түшмэлийн хувьд зарлигийн бичгийн утга санаа, ач холбогдол төдий л өндөр бус тул тийн товчлон тэмдэглэсэн байх магадлалтай хэмээн тайлбарлаж болох талтай.

Ийнхүү «Гуулин улсын судар»-т их хааны жуу бичгийг үг үсэгчлэн буулгаагүй шалтгаан чухам шинэ үсэг буюу дөрвөлжин бичигтэй холбоотой байхыг үгүйсгэх аргагүй мэт. Жилд 2-оос доошгүйг хүлээн авдаг Монголын их хааны жуу бичгийг 1273 оны 1-р сард өмнө өгүүлсэн утга агуулгаар сурвалжид тэмдэглэсэнээс хойш 1274 оны 8-р сард хүлээн авсан жууг тэмдэглэн

үлдээх хугацааны туршид буюу бүтэн жил 7 сарын туршид ирсэн их хааны 6 жуу бичгийг дараалан бүрэн эхээр нь сурвалжид тэмдэглэлгүй, зөвхөн түүний агуулгын тухай бичиж орхисон нь үнэхээр сонирхол татаж байна.

с) Корйё улсад Монголоос элч очсон тухай, тэрхүү элчийн Корйёд очсон өдөр сар болоод их хааны жууг өвөртлөн очсон, жуу бичгийг хэн хэрхэн хүлээж авсан тухай тэмдэглэл байх ч тэрхүү жуу бичгийн утга агуулга огт тэмдэглэгдээгүй 4 мэдээг бид илрүүлэв. Тэдгээр нь Корйё улсын нэр сүр, зарим түүхийн гашуун үнэнтэй холбоотой байх боломжтой юм. Хэрэв дээр дурьдсан мэдээллүүд байгаа юм бол тухайн үед вангийн сударч түшмэл жуу бичгийн эхийг биш юм гэхэд ядаж агуулгын тухай ч болтугай заавал тэмдэглэх учиртай. Гэсэн атал ор тас дурьдаагүй нь маш их сонирхол татаж байна.

Үүнийг 1451 онд бэлэн болсон авч удтал олноо зарлан тунхаглагдаагүй «Гуулин улсын судар»-ыг 1469 онд зарлан тунхаглахыг засгаас удаа дараа шаардаж байсан Ян Сөнжи (양성지. 梁誠之)-гийн хэлснээр: *«Гуулин улсын судар» бол бослого самууны тухайт тэмдэглэл ихтэй, үнэнийг шууд өгүүлсэн хэсэг олон, ...бослого самуун гэдэг бол гагц өмнөх төр улсад л байсан хэрэг бус үе үеийн аль ч улсад байсаар ирсэн тухай, үнэнийг шууд өгүүлсэн хэдий ч Корйё улсыг Хятадын доторхи феодал ноёдын эзэмшил нутагтай харьцуулж эс болох, тэдгээр нь асуудлын гол болох учиргүй хэмээн онцолж, Мин улс хүртэл «Юань улсын судар»-ыг тархаасан байхад дээрхийн улмаас «Гуулин улсын судар» -ыг олонд түгээхгүй байж болохгүй, хэрэв заавал ил болгож болохгүй зүйл байгаа бол зөвхөн тэр хэсгийг орхин тархааж болох арга зам ч буй гэсэн санал дэвшүүлж байсантай ямар нэгэн байдлаар холбон тайлбарлаж болох буй за.*

Дүгнэлт

Энэхүү өгүүлэлд бид «Гуулин улсын судар»-ын «Сурвалжит гэр»-ийн 1270–1280 оны хэсэгт тэмдэглэгдэн үлдсэн, Монголын их хаанаас Корйё улсын ванд илгээсэн зарлигийн бичгүүдийг монголоор орчуулж, судалгаа хийлээ. Нийт 34 бичгийг судалснаас сурвалжид тэмдэглэгдэн үлдсэн нэршлээр нь үндсэн 2 зүйлд хуваан авч үзэж тэдгээрийн ялгаа, онцлог нь юу болохыг тайлбарлав.

Тэдгээр нь: Нэгдүгээрт, зарлиг, сургах зарлиг. Хоёрдугаарт, жуу болно. Нийт 34

зарлигийн бичгээс 5 зарлигийн бичгийг «Гуулин улсын судар»-т «шэнчжи (聖旨)» буюу зарлиг гэж тэмдэглэсэн байна. Харин бусдыг нь жуу хэмээн тэмдэглэжээ. «Шэнчжи» гэдэг нь монгол хэлээрх зарлигийг нанхиадаар орчуулсныг, харин «жуу» гэдэг нь анхнаасаа нанхиад хэлээр үйлдсэн зарлигийг заадаг тухай бид өмнө өгүүлсэн. Гэсэн хэдий ч бидний судласан зарлигийн бичгүүдэд монголын хааны зарлигийн эхэнд бичигддэг «Мөнх тэнгэрийн хүчинд» хэмээх үгийн нанхиад орчуулга огт байхгүй аж. Түүнийг эс тооцон, монголоор үйлдсэн зарлигийн бичгийг нанхиадаар орчуулжээ гэж үзвэл тэдгээрийн монгол эх хаа буй болох тухай асуулт бидний өмнө гарч ирж байна. Мөн түүнчлэн тэдгээр нь зарлигийн бүрэн эх бус дам мэдээнүүд байгаа нь бидний сонирхлыг ихэд татлаа.

Түүнчлэн судлан буй зарлигийн бичгүүдийг сурвалжид тэмдэглэсэн агуулгын хувьд 3 үндсэн ангилж авч үзэв.

Тэдгээр нь: Нэгдүгээрт, зарлигийн бичгийн утга агуулга бүрэн тэмдэглэгдсэн буюу бүрэн нанхиад эх. Хоёрдугаарт, зарлигийн бичгийн утга агуулга бүрэн бус тэмдэглэгдсэн буюу зөвхөн утга санааг товчлон буулгасан нанхиад эх. Гуравдугаарт, зарлигийн бичгийн утга агуулга огт тэмдэглэгдээгүй бичиг болно. Үүний гуравдахь ангиллын хувьд Корйё улсад Монголоос элч очсон тухай, тэрхүү элчийн Корйёд очсон өдөр сар болоод их хааны жууг авч очсон, жуу бичгийг хэн хэрхэн хүлээж авсан тухай тэмдэглэл байх ч тэрхүү жуу бичгийн утга агуулга огт тэмдэглэгдээгүй 4 мэдээг бид илрүүлэв. Тэдгээр нь Корйё улсын нэр сүр, зарим түүхийн гашуун үнэнтэй холбоотой байх боломжтой юм. Хэрэв дээр дурьдсан мэдээллүүд байгаа юм бол тухайн үед вангийн сударч түшмэл жуу бичгийн эхийг биш юм гэхэд ядаж агуулгын тухай ч болтугай заавал тэмдэглэх учиртай. Гэсэн атал ор тас дурьдаагүй нь маш их сонирхол татаж байна.

Эцэст нь тэмдэглэхэд өгүүлэн буй зарлигийн бичгүүдийг «Гуулин улсын судар»-т тэмдэглэхдээ уг эхийн монгол, эс бөгөөс нанхиад эхийн хэлбэр онцлогийг эвдэн, агуулгыг алдагдуулалгүй, солонгос сурвалжийн хэлбэр найруулгаар тэмдэглэсэн хэмээн үзэж байна. «Гуулин улсын судар»-т их хааны жуу бичгийг үг үсэгчлэн буулгаагүй шалтгаан бол Дай Юань улсын шинэ үсэг буюу дөрвөлжин бичигтэй холбоотой байх магадлал өндөр гэж бид дүгнэв.

Указы и грамоты монгольского хана в «Истории династии Корё»: перевод и исследование

Перевод статьи на русский язык выполнен автором — прим. ред.

Введение

«История династии Корё» — одна из официальных историй Кореи (정사. 正史). Рукопись является фундаментальным источником, в котором, помимо сведений о политической, экономической истории и культуре династии Корё (или Гуулин)¹, имеются данные о биографиях видных деятелей. На сегодняшний день имеется ряд исследований, посвященных «Истории династии Корё», в том числе работы источниковедческого, литературоведческого, культурологического характера.

Изучению «Истории династии Корё» посвящено немало научных работ и монгольских учёных. К ним можно отнести статьи Б. Сумьябаатара «Документы по монгольско-корейским отношениям в XIII–XIV вв.» [Сумьябаатар 2015], Б. Лхагвы «Традиции монгольско-корейских отношений» [Лхагваа 2010], Ц. Цэрэндоржа «Международное положение в Северо-Восточной Азии в конце XIII–XIV вв. и отношения между Южной Юань и Корё» [Цэрэндорж 2014], Г. Эрдэнэчимэг «Роль брачных связей в монгольско-корейских отношениях (XIII–XIV вв.)» [Эрдэнэчимэг 2016].

В «Истории династии Корё» имеется немало сведений, касающихся истории Мон-

голии; для наглядности приведем некоторые статистические данные. Б. Сумьябаатар в ходе изучения данного источника выявил, что в «Истории династии Корё» зафиксировано 136 писем и документов, отправленных из Монгольской империи в Корё, и 171 письмо и документ, отправленные из Корё обратно, в Монгольскую империю [Сумьябаатар 2015]. Нами также при изучении источника «Истории династии Корё» выявлено 2 документа, касающихся отношений двух государств, и около 620 документов, в разной степени касающихся истории этих государств. Указанные факты наглядно свидетельствуют, что изучение данного источника остается актуальным и требуется дальнейшее тщательное исследование.

Целью данной статьи является обзор результатов исследования по выявлению документов и сведений не только по истории Кореи, но и по средневековой истории Монголии и ее культуре, по историческим памятникам, документам, касающимся внешнеполитических связей, в главе «Династийный дом» «Истории династии Корё», а также обзор грамот и указов, учредительных писем великого хана Монгольской империи, отправленных в Корё.

Письма и документы великого хана Монгольской империи, отправленные вану королевства Корё (1270–1280)

В ходе изучения главы «Династийный дом» «Истории династии Корё» периода 1270–1280 гг., как отмечалось выше, всего было выявлено около 620 документов, касающихся истории Монголии. Среди них к периоду с 1270 по 1280 гг. относятся всего 34 указа (здесь учтены указы, постановления и грамоты приказного и просветительского характера, которые далее будем называть указами) от великого хана Монгольской империи. Среди 16 указов, помимо их переводов с монгольского на китайский язык, также имеются 18 документов, разъясняющих содержание упомянутых указов. Ниже мы приводим таблицу документов, изложенную по хронологическому принципу.

¹ Государство, существовавшее на Корейском полуострове в период между 918–1392 гг. В этой статье, согласно сведениям источника, мы используем название «고려 (高麗)» — на монгольском языке оно звучит Гуулин, а в зарубежной литературе именуется «Корё». В источнике это государство датируется периодом с X в. Соответственно название рукописи, содержащей историю этого государства, «Корё-са» (고려사, 高麗史) мы перевели на монгольский язык как «Гуулин улсын судар», а на русский язык — «История династии Корё». Издревле монголы называли эту страну «государство Гаули, страна Гуулин», известны также сведения о том, что эту страну называли «Кори», «Солонго», «Солонгос», «Солхо», что Б. Сумьябаатар подчеркивает в своей работе «Документы по монгольско-корейским отношениям в XIII–XIV вв.».

Таблица № 1. Указы Великого хана Монгольской империи, отправленные вану королевства Корё в 1270–1280 гг.

Виды документов, содержащих сведения о Монголии		1270	1271	1272	1273	1274	1275	1276	1277	1278	1279	1280	Всего
1	Грамоты и указы великого хана Монгольской империи	4	5	2		1	1	1			1	1	16
2	Документы, разъясняющие указы великого хана		1		5	1	2	4		3		2	18

Из документов 1270–1280 гг., сведения о которых приведены в таблице № 1, лишь некоторые указы великого хана Монгольской империи, записанные древнекорейскими иероглифами и отправленные в Корё, сохранились в целости. От отдельных указов сохранились только разъясняющие документы (документы комментирующего характера), либо сохранились фрагменты

документов, касающихся данных указов, которые свидетельствуют о том, что они относились к разряду особо важных или, если быть точнее, секретных, о чём говорится во введении «Истории династии Корё» [см. подробнее: Гадаад хэл соёл судлал 2016; Гуулин улсын судар 2016: 15–26; Хань Жөнхый 2008 (한정희, “국역고려사 1, 세가 1”, 서울, 경인문화사, 2008)].

Таблица № 2. Указы и грамоты великого хана Монгольской империи в королевство Корё в 1270–1280 гг., их краткое содержание, вид, хронология указов и документов, классификация сведений, которые могли быть пропущены в «Истории династии Корё»

№	Год	По лунному календарю	Месяц	День	Вид документов	Краткое содержание	Есть ли подлинник на корейском языке		
							да	дам	үгүй
1	1270	Год белой лошади, 11-й год	последний месяц зимы	синеваый заяц	грамота	Соизволение вану от хуанди о западном шелке, о календаре	√		
2					грамота	Предупреждение вану королевства Корё «хоть владение твоё и маленькое, но целое, и ясно, что ты его владетель и только тебе ведомо и ясно помиловать или казнить, пожаловать или наказать. Ежели службу не справлять, живота не жалея, то знай, желающих занять сие место да рвение своё по службе во славу хуанди желающих показать имеется...»	√		
3					грамота	Предостережение о мятеже и о заботе подданных	√		
4					грамота	Извещение о перемещении дома Корё вглубь материка	√		

№	Год	По лунному календарю	Месяц	День	Вид документов	Краткое содержание	Есть ли подлинник на корейском языке		
							да	дам	угуй
5	1271	Год беловой овцы, 12-й год	первый месяц весны	желтоватый заяц	грамота	О сопровождении посланника в Японию, а также о том, чтобы до его возвращения расположить на морском побережье войско, и об оснащении и поставке сего войска всем необходимым	✓		
6			последний месяц весны	красный тигр	грамота	О выступлении служивых в Корё для пахоты и далее планирование похода на Японию	✓		
7				черноватая змея	грамота	Об отклонении визита вана в пределы империи	✓		
8			первый мес. лета	красноватая змея	грамота	Вану корейскому о снаряжении 6000 солдат и взятии Чиндо	✓		
9			последн. мес. лета	красная обезьяна	грамота	Вразумление от хуанди вану о том, чтобы своему слову был хозяином (слово не конь, упустишь — не поймаешь)	✓		
10			перв. мес. осени	красный тигр	грамота				✓
11	1272	Год чёрной обезьяны, 13-й год	перв. мес. весны	белый тигр	указ	О вознаграждении и повышении по службе послов, прибывших из Японии	✓		
12			посл. мес. зимы	синеватая овца	грамота	Империя Юань издала указ о выборе 6 000 солдат и 3 000 пловцов для похода на Чжэчжу	✓		

№	Год	По лунному календарю	Месяц	День	Вид документов	Краткое содержание	Есть ли подлинник на корейском языке		
							да	дам	угуй
13	1273	Год черноватого петуха, 14-й год	первый месяц весны	черная собака	грамота	Поскольку письмо посла империи Юань на новой монгольской письменности никто не мог прочитать, прошептал послу Им Юган на ухо «достать шкуру бурого медведя»		√	
14			второй мес. весны	синеватая курица	грамота	«Служивые империи Юань запретили шуметь в храме, дабы служители храмов в спокойствии и тишине могли совершать молебен».		√	
15				красная обезьяна	грамота	О назначении Хинду приставом в Тхамра		√	
16					грамота	О введении запрета служивым империи Юань о порабощении девиц в служанки и о соизволении королевства Корё в открытии оружейной мастерской		√	
17			второй мес. лета	черная обезьяна	грамота	Об оглашении империей Юань о хатун и тайджи через гонца		√	
18	1274	Год синей собаки, 15-й год	второй мес. лета	белая мышь	грамота	О запасе продовольствия и поддержке пахотных работ		√	
19			второй мес. осени	желтоватая змея	грамота	Указ императора о назначении преемника вана на престол королевства Корё и об управлении делами государственными	√		

№	Год	По лунному календарю	Месяц	День	Вид документов	Краткое содержание	Есть ли подлинник на корейском языке		
							да	дам	угуй
20	1275	Год синеватой свиньи, 16-й год	второй мес. лета	синяя собака	грамота				✓
21			посл. мес. лета	красный дракон	грамота	О снятии наказания за поднятие смуты в Т _х амре и схоронившихся в чжу хён		✓	
22			первый мес. зимы	белая собака	грамота	О введении запрета на сватовство и заключение браков между собой в роду Вана Корё	✓		
23	1276	Год красной мыши, 17-й год	перв. мес. осени	красноватая корова	грамота	Об утверждении календаря	✓		
24			втор. мес. зимы	синеватая змея	поучающий указ	О временном отклонении срока визита вана во владения империи		✓	
25			посл. мес. осени	белая обезьяна	грамота	О помиловании		✓	
26			перв. мес. зимы	синяя мышь	указ	Утверждение срока визита вана и принцессы в пятом месяце, утверждение воинских расходов		✓	
27				желтый дракон	грамота				✓

№	Год	По лунному календарю	Месяц	День	Вид документов	Краткое содержание	Есть ли подлинник на корейском языке		
							да	дам	угуй
28	1278	Год желтого тигра, 19-й год	перв. мес. весны	черная мышь	грамота	Об утверждении нового календаря		✓	
29			втор. мес. весны	желтоватый заяц	грамота				✓
30			посл. мес. весны	синяя лошадь	указ	Указ о соизволении вана прибыть с визитом во владения империи		✓	
31	1279	Год желтоватого зайца, 20-й год	перв. мес. весны	синеватый заяц	грамота	Оглашение грамоты об утверждении нового календаря	✓		
32	1280	Год белого дракона, 21-й год	посл. мес. весны	желтая лошадь	грамота	Возложение запрета на забой домашнего скота беглыми служивыми, уйгурами и гунами китайской земли		✓	
33			втор. мес. осени	беловатая свинья	поучающий указ	Оглашение указа о визите вана во владения империи		✓	
34			посл. мес. зимы	беловатый заяц	грамота	Сведения о награждении вана и гунов королевства Корё	✓		

Все вышеприведенные документы до сегодняшнего дня пока еще не введены в научный оборот. Для изучения указов и грамот, посланных от великого хана Монгольской империи вану королевства Корё, нами был использован источник «История династии Корё», изданный университетом Тон-а. Ввиду того, что источниковые данные на монгольском языке отсутствуют, мы преимущественно пользовались источниками на корейском языке. Отдельные из вышеуказанных указов и грамот были изучены корейскими учёными как источники по языку, имеются также работы источниковедческого характера [Паг Йёнрог 2014; Паг Йёнрог 2013; Ко Мёнсү 2006; И Гайсэг 2014]¹. Следует особо подчеркнуть, что до сегодняшнего дня эти исследования не переведены на монгольский язык и не изданы на нем.

Указы на корейском языке и их перевод на монгольский язык

1. 1270 год, последний месяц зимы, день синеватого зайца, грамота

“頃承世嫡來展壽儀雖歲事之有常見敬心之無替宜申寵錫用「勤誠今賜卿西錦一段及曆日.”

«Несколько лет тому назад из Корё молодой ван² явился ко мне с визитом. Хотя и вошло это в традицию как подобающее, но знаю, что его уважение к моей особе непоколебимо. Почему следует соизволить награждать его за его верность и, особо отмечая преданность, выдать один рулон шёлка из западных краев и выдать летосчислительную грамоту».

2. 1270 год, последний месяц зимы, день синеватого зайца, грамота

“陪臣元傳等奏陳頭輦哥國王行省官等擾害數事今使對辨皆是不實。復言非卿親所聞見得之他人此殆非出卿意若輩小人所

爲。曩者卿嘗謂朕：‘毋聽小人之言。’朕諭之曰：‘朕於小人之言或曾誤聽第朕不自知卿慎勿聽也。’自今觀之卿亦聽小人之言寧非顯然若輩小人又陳說前代故事暨祖宗法度雖有前代故事或卿祖宗法度豈無善與不善當擇其善者從之其不善者改之可也朕於卿豈肯用不善之心？若欲用不善之心當在去年矣。如前年有人言高麗與南宋日本交通嘗以問卿卿惑於小人之言：‘以無有。’爲對今年却有南宋商船來卿私地發遣迨行省致詰始言不令行省知會是爲過錯。又見有將到日本國歸附高麗人說：‘往者日本歲貢高麗。’又前年卿承當括兵造船至今未見成效托於林衍擅權事非由己。朕若此後再用小人卿寧復指以爲辭？卿國雖小卿亦是一國之王黜陟威福或是或非當自己出。如專任不善之人則不善之事止及卿身。天道悠遠事之未來者人孰預知就人事論之若輩小人於卿猶擅廢立於卿子孫豈肯盡心輔佐？朕與卿既爲一家籍我國家之力以威遠人自茲以往或南宋或日本若有事則兵馬戰艦資糧宜早措置儻依前託辭以營辦爲難則爭效成功之人甚衆。卿其思之。”

«Ввиду того, что поступил доклад по ряду тягчайших дел, учиненных твоим подданным чиновником Вёньбу (원부. 元傳) и прочими, т. е. Тоуньянгэ Го ван (두려가 국왕. 頭輦哥國王) и чиновником дорожного министерства (행성관. 行省官) в Корё, ныне после опознания и допроса выявлено, что это дело не имеет основания. Далее оные дали показания, что сие дело с твоей стороны не было самолично рассмотрено, а услышано о нем из чужих уст. И что эта идея не является твоим умыслом, а всего лишь ложным наговором оных малых детей. Ранее тобою единожды совет был дан „Не прислушивайся к речам мелких людишек“, на что с моей стороны ответ был таков: „Не припомню, что у меня ранее был случай, когда слушал бы речи мелких людей и был повод совершить ошибки. И поучение даю, впредь тебе следует быть осторожным и не совершать ошибок досадных“. Таким образом, ныне думается, что и тебе довелось слушать речи мелких людей?»

Эти молодые, видимо, тоже долго держали речи о древних законах, законах дедов и прадедов, что означает хоть сей древний закон, закон дедов и прадедов, яко ж в нем не может быть и изъянов? Посему подобает извлекать из оных законов хорошее да исправлять изъяны. Далее яко ж я могу мысли плохие иметь по отношению к тебе. Ежели же и было бы так, давно бы получил стоя-

¹ 朴英錄, «高麗史」에 수록된 蒙元公文의 用語와 翻譯에 대한 검토, 大東文化研究 제 85집, 2014. 元代八思巴文獻研究導論, 충주대학교, 2009. «高麗史」 蒙古直譯體白話牒文二篇의 解釋의 研究, 中國言語研究 제 44 輯 2013. 고명수, «高麗史」‘世家’중 몽골 관계기사역주1, 한국중세사연구 제21호, 2006. 이개석, «高麗史」元宗忠烈王忠宣王세가 중원朝關係記事의 研究, 동양사학연구, 제88집, 2004.

² Наследник престола Ван Шим (왕심. 王謹. ван Чунрел).

щее наказание. В прошедшем же году некто, услышав, что «королевство Корё имеет сношения с Южной Сун и Японией», спросил у тебя, правда ли это. Тако ж ты, поверив и будучи одурачен оными малыми детьми, ответ дал мне, что таковых дел и сношений не имеется.

Ныне же, то есть в этом году, когда торговое судно прибыло в Корё, ты втихую от нас отправил обратно, и только тогда, когда в дорожном министерстве подняли шум, ты прибыл с повинной в это министерство и просил прощения. Так же был случай встретиться с подданным Корё, принявшим наше покровительство и собиравшимся в Японию, оный же подданный правдиво сказал, что в древности японцы ежегодно платили дань Корё. Так ты в истекшем году хоть и получил поручение созвать военных служивых и соорудить флот, но не только до сей поры не исполнил, а указал на Им Ён (원부. 元傅) (두려가국왕. 頭輦哥國王) (행성관. 行省官) (임연. 林衍), якобы оный злоупотребил полномочиями, посему ты и не смог осуществить задуманное. Впредь, ежели я вновь назначу мелкий люд, можешь ли ты обучить и выполнить оное дело?

Хоть и мало твоё владение, но ясно, что ты являешься ваном — владельцем целого королевства, и лишь тебе ведомо, казнить или помиловать. Только ты можешь вершить суд над правдой и ложью. И, стало быть, ежели ты неверным и плохим людям доверил власть, то всю ответственность будешь нести лично. Небесное равенство далеко и зыбко, и никто вперед не знает решения, пока не встретится лицом к лицу. Так же можно и о людях размышлять, оные малые дети своевольно ежели снесут тебя с трона, как же они будут и детям твоим служить верою и правдой?

Я же издавна породнился с тобой, стали мы единой семьей, и мощью государства нашего подданных дальних стран подobaется под опеку свою брать. Ныне и далее приказываю тебе, буде Южная Сун или Япония или кто другой зачинит смуту, надлежит снарядить войско, боевые корабли, коней боевых, да питание войсковое приготовить, то бишь все приготовления походные провести, чтобы безупречно было приготовлено. А ежели отнекиваться да всякие причины перечислять да кручиниться, как ранее случалось — помни, желающих совершить подвиг да услужить службу, восседая на высоком том сидении, имеется много».

3. Последний месяц зимы 1270 года, день синеватого зайца, грамота

“頃以林衍叛逆乃命將出師撫定爾國今罪人殲滅卿宜奠居舊京東方無事矣.然念罹茲變故東土之人不無驚擾自茲以往卿其保全生聚諭以朕意毋或妄生猜釁各安其業.”

«Столь недавно, дабы подавить восстание Им Ёна, назначил полководцем да снарядил войско в поход, и умиротворено было королевство твоё. И ныне все повинные до единого исчезли с лица земли, а ты, когда в старой столице восседаешь в спокойствии, народ твой от мала до велика, должны жить в спокойствии тихо и мирно. Но стоит лишь поразмыслить, неоспоримо то, что доселе при думе о том, что могут испить чашу горечи и лишения, весь народ трепещет в страхе. Стало быть, далее охраняй да заботься о подданных, и думы мои среди народа оглашай, и чтобы оные без малейших сомнений в чём-либо каждый со спокойствием занимались житейскими заботами».

4. Последний месяц зимы 1270 года, день синеватого зайца, грамота

“近以高麗權臣構亂乃遣兵東下唯林衍是問不意脅從誑誤之人妄自疑懼往往逋竄未出或逃往他境因爲叛逆朕之素心務在輯寧爾邦詔諭之後有能自新復歸本國其已往之愆咸當矜釋其中雖有早曾背主逃匿爾國中者亦令安業爲民不許各主認識如或不爾雖悔可追.”

«В последнее время знать королевства Корё подняла смуту и, дабы обуздать сего буйного, выступило войско на восток, цель имея усмирить да суд учинить над Им Ёном. Тут простой люд, и силой да устрашением втянутый, и по незнанию сути усомнившись, высшими был вовлечен, а после разбежались кто куда и затаились, а во владения чужие сунувшиеся стали причиной смуты да шума. Моё же исконное желание всегда печься о благополучии твоего королевства, посему, получив сию грамоту, оцени по здравомыслию, ежели возвратишься на материк, то отпущу грехи твои да ошибки, совершенные ранее. А до того изменившие хозяину да схоронившиеся в Корё, так и простой народ, пусть живут себе тихо и мирно, и не позволю хозяевам учинять погоню за ними. А ежели не уразумеешь сей приказ да не послушаешься, потом каяться поздно будет».

5. Первый месяц весны 1271 года, день желтоватого зайца, грамота

“朕惟日本自昔通好中國又與卿國地相密邇故嘗詔卿道達去使講信修睦爲渠疆吏所梗不獲明諭朕意後以林衍之故不暇及今既輯爾家復遣趙良弼充國信使期于必達仍以忽林赤王國昌洪茶丘將兵送抵海上比國信使還姑令金州等處屯住所需糧餉卿專委官赴彼逐近供給鳩集船艦待於金州無致稽緩匱乏。”

«Думаю, Япония издревле имеет отношения со Срединным государством и, поскольку граничит с твоим королевством, и ранее, давая указы да направляя посла, выразил пожелание о дружбе. Но, поскольку чиновник, несший службу на той границе, помешал сему делу, моя мысль не была донесена, как хотелось бы, а после из-за дела Им Йёна и случай не подвернулся на то. Ныне же, поскольку в твоих владениях воцарилось спокойствие, вновь назначаю Чо Янпхия (조양필. 趙良弼) послом, посему повелеваю доставить обязательно его в Японию. Окромя сего, велено К_{ху}румчи (쿠름치. 홀임적. 忽林赤), Ван Гугч_{ху}ан (왕국창. 王國昌), Хон Дагу (홍다구. 洪茶丘), возглавив своё войско, сопровождать посла до берега морского и до возвращения его расположиться в местности Кымчжу (금주. 金州). По расположению войск в нужный на то срок ты, назначив, отправишь чиновника, да повелеваю собрать с окрестных поселений и приготовить нужный провиант, подготовить корабли да лодки в Кымчжу (금주. 金州) и содержать их в готовности. Разрешить без промедления» [см. подробнее об этой грамоте: Солонгос судлал 2016: 63–73].

6. Последний месяц весны 1271 года, день красного тигра, грамота

“朕嘗遣信使通諭日本不謂執迷固閉難以善言開諭此卿所知今將經略於彼有司發卒屯田用爲進取之計庶免爾國他日轉輸之弊仍復遣使持書先示招懷卿其悉心盡慮裨贊方略期於有成以稱朕意。”

«Ранее, когда я учредил посла в Японию, дабы установить с ним связь, неожиданно по глупому упорству двери захлопнулись накрепко, и ныне словами красными уговорить стало трудно, о чём тебе ведомо. Ныне же, чтобы прибрать их под руку высочайшую, дав поручения да надлежащее управление и снарядить войско для пахотных работ да сеяний зерна, планируем после

двинуть к ним войной. В этом есть и забота да мысль освободить в дальнейшем твоё королевство от посильной службы поставки продовольствия войску. Посему прояви рвение да окажи замыслу моему содействие и вышли посла с верительной грамотой, да мысли мои ханские передав им и вразумив их, моему желанию подсоби».

7. Первый месяц лета 1271 года, день красной змеи, грамота

“王所奏陳朕悉知之嚮王在國中猶有姦人生事今叛人未靖王不可來朝。”

«Доклад твой я полностью понял. Ранее, когда ты гостевал в пределах империи, лживый народ поднял смуту за спиной твоей, и смута, поднятая оными, до сей поры не утихомирена. Посему приезд твой в пределы империи ныне вижу неподходящим»

8. Первый месяц лета 1271 года, день красной змеи, грамота

“據忻都白羊奏請添遣軍馬比及暑雨前討平逆賊朕以爲暑雨之前軍馬未能到彼卿宜於旁近簽軍六千人分附攻取珍島若事早畢於卿百姓便益。”

«Хинду (힌두. 혼도. 忻都), Баян (바얀. 백양. 白羊) вам с докладом: прошу, укрепив мощь войска да коней до жары и дождей проливных загодя поставив, укротить разбойников да умиротворить людскую жизнь. Думается, загодя, до летних дождей, главное войско не дойдет до тех мест. Тебе же, ван, повелеваю, собрав на местности 6 000-ое войско да распределив, выступить на Чиндо (힌두. 혼도. 忻都), (바얀. 백양. 白羊) (진도. 珍島) и захватить его. Чем раньше разрешится это дело, тем более народу твоему оное полезно будет».

9. Последний месяц лета 1271 года, день красной обезьяны, грамота

“卿嚮遣印公秀奏曰:‘小邦蓄積就陸之日悉爲逆賊攘奪又因供億王師罄盡無餘歛及中外臣民甚爲艱窘而又耕牛不畜難於徵索.’乃有司前往體問卿方上表謂軍馬接秋糧餉限以力盡不令受飢屯田農牛農器等漸次當依元數則前奏豈非虛妄且匹夫一言不誠尙恐不爲人所信卿一國臣民之主敷奏不實可乎爾後慎勿如此卿又云:‘吾之民亦是皇帝之民也使其失業不堪勞苦則恐有貳於盜賊若不揆力陳實早達于宸所以至困窮誰任其責?’盖由爾國不逞之人肆爲叛逆以致軍民之勞既爲一家初無內外之閒如撫定之後豈坐視人民困苦而不加恤哉尙體至仁益殫誠赤。”

«Ты, ван, на днях отправив Ин Гонсу (인공수. 印公秀), как дань собранное имущество при отправке на материк полностью дал врагу разграбить, тако ж для нужд войска собранный провиант, и далее, чтобы вновь собрать, палец об палец не ударил. И челобитную присылал, мол, лихо стало собрать от всех подданных дань, дело ныне непростое и ныне не найти для пахоты упряжного быка, что оное тоже является делом непростым. Посему ответ был дан лично явиться в министерство соответствующее да уведомить, что к чему.

Так ответ-то твой, присланный на днях, мол, „Войско имперское до осени снабдить под силу, дабы они не голодали да нужд лихих не видали, и на то нужное количество упряжного скота и инструментов надобных в нужном количестве имеется“ не подтверждает ли, что слово ранее молвленное не что иное, как вранье? Ежели простой смертный боится доверие людское потерять из-за одного неверно сказанного слова, отчего и желание имеет правдою всё излагать, ты же, ван, владетель одного королевства целого, яко ж можешь лгать? Отсель будь же внимателен да осторожен, дабы не повторилось сие дело. Так же ты говорил: „Народ же мой является подданным империи твоей и яко ж можно отнять их хлеб насущный — народ от бедствий лихих, не видя выхода, не станет ли на путь разбоя?“. И не ты ли вопрошал меня „Вы, не вникнув в положение и заранее не доложив правды, народ мой повергли в беду лихую, и за слово сие кто ответ будет держать?“.

Помнится, непослушные твои подданные, подняв голову непокорную, смуту затеяли, за что войско да народ простой всю горечь нужд лихих претерпели? И ведь два дома под единую крышу давно стали, не оставив одного за порогом, а после того как опекал всех единой заботой, как можешь не считать да не вникать в людскую нужду да горечь? И впредь ханское помилование моё великое всею душою и мыслью вразумев да поняв, будь прилежен и рвение прояви».

10. Первый месяц осени 1271 года, день красного льва, грамота

Отсутствует описание содержания грамоты.

11. Первый месяц лета 1271 года, день белого тигра, грамота

“譯語別將徐 校尉金貯使日本有功宜加大職.”

«Ведающего переводами специального полководца (역어별장. 譯語別將) Се Чхин (서칭. 徐 𤠔), кё-вуй (교위. 校尉) Ким Же (김저. 金貯) — оных, по особому доверию обязанности послов в Японию исполнивших и совершивших подвиг, в награду повысить по службе».

12. Третий месяц зимы 1272 года, день синеватой овцы, указ императора

元以攻討濟州詔王簽軍六千水手三千.

«Издан приказ, потому как империя Юань идет войной на Чэчжу (제주. 濟州), собрать войско в 6 000 человек, умелых пловцов 3 000 выбрать».

13. Первый месяц весны 1273 года, день чёрной собаки, грамота

元使來王迎詔于宣義門其文用新制蒙古字人無識者使者云: “因林惟幹所奏求火熊皮也.”

«Поскольку прибыл посол империи Юань с императорской грамотой, ван лично встретил его у ворот Сен-ый (선의문. 宣義門), но не было грамотного прочесть новую письменность монгольскую, послу Им Югану (임유간. 林惟幹) прошептал на ухо смысл письма „доставить шкуру бурого медведя“».

14. Второй месяц весны 1273 года, день синеватого петуха, грамота

黃鳳州經略使差人齎元詔來令僧徒出迎其詔云: “禁軍士騷擾僧舍損毀經像使之安心作法.”

«Войско империи Юань возложило запрет: не шуметь и не издавать звуки в храмах, не уничтожать священные книги и святыни, а священникам сказано, пусть в спокойствии и душевном благоденствии проводят службу духовную».

15. Второй месяц весны 1273 года, день красной обезьяны, грамота

忻都劉統領萬戶鄭溫朴古大等來自塩州屯所傳詔二通一以忻都等領軍討耽羅一禁官軍擅奪良家女爲婢又聽自制兵仗從王請也.

16. Второй месяц весны 1273 года, день красной обезьяны, грамоты 1, 2

1) «Под предводительством Хиньду идти войной на Т_хамра (탐라. 耽羅)».

2) Содержание грамоты таково: «Возложен запрет, потому как чиновники да воины империи Юань девиц из благородных (благородных домов) отбирают в служанки. По челобитию вана Корё соизволено сему королевству самим ковать оружие».

17. Второй месяц лета 1273 года, день чёрной обезьяны, грамота

元冊封皇后太子遣使頒詔.

«Послан гонец с оповещением и оглашено об императрице и о повышении в тайджи».

18. Второй месяц лета 1274 года, день белой мыши, грамота

元遣使詔勸課農桑儲峙軍糧仍命洪茶丘提點農事.

«Выслана грамота, гласящая „Империя Юань поощряет земледелие, которое позволяет запастись войсковым провиантом“».

19. Второй месяц 1274 года, день желтой змеи, грамота

“國王在日屢言世子可以承替今命世子承襲國王勾當凡在所屬並聽節制.”王受詔畢謁景靈殿還御康安殿服黃袍即位受群臣朝賀仍宴詔使詔使以王駙馬推王南面詔使東向達魯花赤西嚮坐王行酒詔使拜受飲訖又拜達魯花赤立飲不拜詔使曰: “王天子之駙馬也老子何敢如是吾等還奏汝得無罪耶?” 曰: “公主不在且此先王時禮耳.”

«Ван королевства, покуда был во здравии и светлом уме, не единожды молвил, что наследник престола (о тебе. — перев.³) оправдает надежды да достойно продолжит государеву службу. Посему повелеваю ныне, наследник престола (ты. — перев.) должен взойти на трон вана и продолжать службу, а подданные же его да пусть беспрекословно повинуются ему».

20. Второй месяц лета 1275 года, день синей собаки, грамота

Содержание грамоты как таковой не имеется.

21. Третий месяц лета 1275 года, день красного дракона, грамота

元遣使詔赦耽羅賊黨逃匿州縣者.

«Прибыл посол Империи Юань с грамотой „помиловать да освободить от суда ранее в Т_хамра [поднявшего восстание. — перев.] сбежавшего в чжу хён (주현. 州縣, чжоу, сян. — перев.)“».

³ Разъяснение переводчика дано в источнике.

22. Первый месяц зимы 1275 года, день белой собаки, грамота

“爾國諸王氏娶同姓此何理也?既與我爲一家自宜與之通婚不然豈爲一家之義哉!且我太祖皇帝征十三國其王爭獻美女良馬珍寶爾所聞也王之未爲王也不稱太子而稱世子國王之命舊稱聖旨今稱宣旨官號之同於朝廷者亦其比也又聞王與公主日食米二升此則宰相多而自專故耳凡此皆欲令爾知之非苟使爾貢子女革官名_г宰相也. 黑的來言爾國事非一並不聽許爾其知之.”

«Род ван вашего королевства, промеж собой заключаете браки и состоите в отношениях свойства, что недопустимо. Став с нами единым домом, по сути должны бы с нами родниться и сватовство заводить, не будь так, как же можно говорить, мол, мы одна семья, да о законе единой семьи слова молвить? И до твоих ушей, думается, дошло, как только наш Т_хайзу хуанди (Чингис хаан. — перев.) объединил 13 государств, все ваны королевств оных, опережая друг друга, красивых женщин да скакунов резвых, редкие драгоценности разные спешили преподнести.

Тебя, ван, еще когда не взошел на трон, не нарекали тайджи, а именно наследником назвали, и в указе вана ранее если писали “сөнжи”, то исправили на «сөнъжи», и среди титулов чиновников схожие с нашими имперскими званиями сменять подобается.

Дошло до нашего слуха, что ван и принцесса в день принимают две чаши риса. Причина этого в том, что министров высших стало много, и они де бразды правления в руках своих держат. Изрекая все эти примеры, тебе напомнить да направить тебя желание имею. Да ты, не вникнув во всё это, красивых женщин в подарок не давай и названия титулов вельмож высоких не спеши менять. Ты знаешь, что когда Хэйдэ (흑적. 黑的), придя, слово молвил про твоё королевство, мол, надобно поправить да исправить, дел у вас не одно и не два, но я, император, всё до конца услышав, отклонил всё».

23. Первый месяц весны 1276 года, день красноватого быка, грамота

“四時不忒推鳳曆以紀年萬國攸同矧雞林之受朔若稽舊典用布大和今賜至元十三年曆日一本卿其敬授農時益遵田正籍爾蕃宣之力贊于平秩之功率勤南畝之民罔知遊惰爰俾東陲之俗丕變雍熙庶績其凝朕言無替.”

«Все четыре времени года меняются без малейших ошибок. Следовательно, считать дни и месяцы календаря все должны одинаково. Тем более, что для королевства Корё традиция ченсак (정삭. 定朔)⁴ повелась издревле, о чем говорит календарь 13 года Чжи-юан-я. Посему ты, ван, должен обучить тому, когда наступает день и час начала пахоты, тщательно блюсти счет, созданный в древние времена чиновником по земледелию, и мне, императору, в государственном деле помогая, вершить дела. А крестьянам повелеваю не отсиживаться да не отлынивать от работы, с рвением и прилежностью работая, изменить обычаи дальнего края северного в лучшую сторону, что и будет вашим подвигом, посему не нарушать слово моё».

24. Второй месяц лета 1276 года, день синеватой змеи, просветительский указ
將軍高天伯自元還帝 停親朝.

«Полководец Ко Чхенпек (고천백. 高天伯) вернулся из империи Юань и передал указ императора, чтобы ван повременил с визитом во владения империи».

25. Третий месяц осени 1276 года, день белой обезьяны, грамота
元以平定江淮遣不花來詔赦天下.

«Империя Юань умиротворила Цзянхуай (강회. 江淮), отправив Буха (부카. 不花), и объявила указ о великом помиловании во всей Поднебесной».

26. Первый месяц зимы 1276 года, день синей мыши, грамота

元遣忽刺 命王及公主以明年五月入朝 又移放羅州馬於珍島又罷合浦鎮邊所稍工水手又令西海道歸附軍自耕而食.

«Империя Юань отправила Хуладая (쿠라다이. 홀자대. 忽刺 1250–1311)⁵ и указала вану и принцессе летом будущего года прибыть с визитом во владения империи, а также переправить в Чиндо (진도. 珍島) пастись коней Начжу (나주. 羅州). Далее приказано всех морских и рукодельных дел мастеров Хабпхожиньбёнсо (합포진변소. 合浦鎮邊所) освободить от всех албанов,

⁴ См.: [Хань Жөнхый 2008: 47]. Здесь отмечено, что он сын принцессы дома Чэгугдэжангуг. Об этом сыне принцессы дома Чэгугдэжангуг см.: [Эрдэнэчимэг 2016: 67–76].

⁵ См.: [Хань Жөнхый 2008: 47; Эрдэнэчимэг 2016: 67–76].

принявшим подданство Сохэдо (서해도. 西海道) войскам самим заниматься земледелием».

27. Первый месяц зимы 1276 года, день жёлтого дракона, грамота

金方慶受虎頭金牌仍齋詔書還王出城以迎.

«По случаю того, что Ким Бангён (호두금패. 虎頭金牌) воротился с золотой пайцзой с головой льва и указом, ван вышел встречать за городские ворота» (подлинник данной грамоты в источнике не имеется).

29. Второй месяц весны 1278 года, день желтоватого зайца, грамота

郎將李仁齋頒曆詔還自元. 王出迎于城外.

元遣闊闊 等來頒詔.

«Из империи Юань отправлены Хухдэй (코코다이. 활활대. 闊闊) и другие, и распространён указ».

30. Третий месяц 1278 года, день синей лошади, грамота

印侯還自元帝召還洪茶丘又命王入朝.

«Ин Ху (인후. 印侯) вернулся из империи Юань, и хуанди через него вызывает Хон Дагу, указом императорским вана приглашает к себе во владение империи».

31. Первый месяц весны 1279 года, день синеватого зайца, грамота

“朕若稽天象敬授人時所以大一統重民事也. 卿世守藩方歲修貢職宜頒新朔用示同文尙驅東作之民勉率西成之.”

«Я, объявляя календарь, указывающий передвижения небесных светил и смену времен года, расширяю дело государственное объединить мир под одной крышей и так уважаю житье народа и хозяйство простолудинов. Ты, чиновник [ван], будучи из поколения в поколение защитой (моей. — перев.) и заслоном (из подданных. — перев.), каждый год дань преподносил, потому будем пользоваться единой письменностью и будем в одной общей культуре. Повелеваю весной крестьянам, жизни не жалея, быть прилежными в деле земельном и осенью урожай обильный собрать».

32. Второй месяц осени 1280 года, день жёлтой лошади, грамота

元遣蠻子海牙來帝 禁郡國舍匿亡軍回回恣行屠宰.

«Империя Юань послала посла родом из южного края Хайя (카야. 海牙) с императорским указом наложить запрет своевольно заниматься бойней беглым воинам с земель Срединной империи и уйгурам».

33. Второй месяц 1280 года, день беловатой свиньи, просветительский указ
將軍朴義還自元帝王親朝.

«Полководец Пак Ый (박의. 朴義) вернулся из империи Юань и огласил императорский указ о приглашении вана во владение империи».

34. Третий месяц зимы 1280 года, день беловатого зайца, грамота

帝冊王爲開府儀同三司中書左丞相行中書省事賜印信.又以金方慶爲中奉大夫管領高麗軍都元帥;知密直司事朴球金周鼎爲召勇大將軍左右副都統並賜虎頭金牌印信;趙仁規爲宣武將軍王京斷事官兼脫脫禾孫賜金牌印信;朴之亮等十人爲武德將軍管軍千戶賜金牌及印;趙朴等十人爲召信校尉管軍摠把賜銀牌及印;金仲成等二十人爲忠顯校尉管軍摠把.

«Хуанди соизволил вану кайфу итун-саньсы (개부의동삼사. 開府儀同三司), (중서좌승상. 中書左丞相) чэнсяну левого крыла центральной письменной провинции, хэнчжунсесану (행중서성사. 行中書省事) вручить печать. Далее Ким Бангёну чунбондэбу (중봉대부. 中奉大夫), дуоаньшу-аю (관령고려군도원수. 管領高麗軍都元帥) Корёского войска, также чимилчжигасу (지밀직사사. 知密直司事) Пак Гу (박구. 朴球), Ким Чжучжэну (김주정. 金周鼎), великому полководцу соёну (소용대장군. 召勇大將軍), пудотхону (좌우부도통. 左右副都統) левого и правого крыла — всем им соизволил даровать золотую пайцзу с головой барса (호두금패. 虎頭金牌). Также Чо Ингю (조인규. 趙仁規) — Лихого полководца (선무장군. 宣武將軍) назначил столичным судебным приставом «дзаргачи» (왕경단사관. 王京斷事官) и учредил для него должность (토토카순. 脫脫禾孫). Посему всем соизволил даровать золотую пайцзу (금패. 金牌) и печать, Пак Жиряну и другим десяти вельможам соизволил даровать звание «Мудрый полководец» (무덕장군. 武德將軍), квангунчэнхо (관군천호. 管軍千戶) (тысячнику. — перев.) золотую пайцзу и печать, Чо Бёну (조변. 趙朴) и другим десяти вельможам назначил сошингёвуй (소신교위. 召信校尉), квангунчонпха (관군총파. 管軍摠把)

管軍摠把) да серебряную пайцзу и печать, Ким Жунсен (김중성. 金仲成) и двадцать вельмож назначил на должности чхунхёнгёвуй (충현교위. 忠顯校尉), квангунчонпха (관군총파. 管軍摠把)».

Особенности указов

При изучении указов монгольского великого хана к вану королевства Корё с 1270–1280 гг., которые отмечены в «Истории династии Корё», можно разделить на две основные группы. Во-первых, это грамоты, во-вторых, указы и просветительские указы.

Из всех 34-х указов нижеприведенные указы в «Истории династии Корё» на древнекорейском языке отмечены как «шэнчжи (聖旨)» или указ.

а) 1272 года 12 месяца дня синеватой овцы указ

б) 1276 года 5 месяца дня синеватой змеи просветительский указ

с) 1276 года 10 месяца дня синей мыши указ

д) 1278 года 3 месяца дня синей лошади указ

е) 1280 года 7 месяца дня беловатой свиньи просветительский указ

Кроме этих указов, все остальные отмечены в данном источнике как «джуу» или грамота. Поскольку у нас не имеется подлинник на монгольском языке, мы, опираясь на вариант, написанный на древнекорейском языке, провели классификацию. Поэтому необходимо рассмотреть вопрос: что такое приказная грамота и указ, каким они были и их особенности.

До сегодняшнего дня достаточно большой ряд переписных записок и служебных записей, касающихся монгольской истории, сохранился как в подлинном виде, так и в копиях или во второстепенных материалах. Письменные послания или же указы и приказы ханов (хаанов, императоров), наследных вельмож и владетелей можно разделить на указы, письма, гэрэгэ (верительный документ. — перев.) [Цэрэндорж 2015: 121–122]. Постараемся на материале исследуемого источника уточнить, что такое указ хана, письмо, грамота.

Указ: только повеление хана называется указ или же приказ (дзарлиг), а повеления и инструкции родственных с ханом вельмож, императриц, племенных владетелей, министров, чиновников обозначаются не иначе как «слово» (уг). Это, на наш

взгляд, является особенностью письменной традиции Дай Юань или же Великой империи Юань. Этот порядок более ста лет соблюдался в монгольской империи со времени провозглашения Хубилай-ханом династии Дай Юань в 1260 г. и до 1368 г., когда хан Тогон-Тэмур, оставив Дайду, удалился на север [Цэрэндорж 2015: 121–122].

Словосочетание «волею вечного неба» или же «Мунх тэнгэрийн хучинд» и его перевод на китайский язык «上天眷命» всегда писали в первой строке указов монгольского хана в империи Юань и подвластных регионах [Сугияма Масааки 2015: 270–271].

Все указы великого хана именовали «шэнчжи (聖旨)», а грамоту (документ) «джуу» (詔)», причем их строго различали и соблюдали терминологию. Слово «шэнчжи» означает указ хана на монгольском языке, а смысл слова «грамота» означает документ, изначально написанный на китайском языке [Цэрэндорж 2015: 130].

Все указы изначально были написаны на монгольском языке или, если быть более точным, записаны квадратной письменностью монгольского языка и после переведены на китайский язык. Но всё же есть случаи, когда в переводах на китайский язык ханского указа (в первых строках) вообще отсутствует обязательное по требованию того времени словосочетание «Волею вечного синего неба» или же «Мунх тэнгэрийн хучинд». И если всё-таки допустить возможность отсутствия этих слов в указе, то встаёт вопрос: а где же подлинник указа на монгольском языке? Привлекает внимание и то, что эти документы представляют собой второстепенные и неполные документы, а не полноценный оригинал. Последний факт можно связать с особенностями использования квадратной письменности. В заметке дня чёрной собаки первого месяца 1273 г. записано, что «грамоту хуанди империи Юань, присланную послом, ван принял, но она была написана на новой письменности, и монгольский посол объяснил смысл написанного». Новая письменность — это не иначе как квадратное письмо. Квадратное письмо было составлено в 1269 г., и с того периода ханские указы и приказы писали не более ранней монгольской письменностью, а квадратным письмом. Это подтверждается данными источников более позднего времени на корейском языке. Например: «Монгольские буквы двух

типов. Первое письмо называется уйгурджин, а второе именуется квадратным. Раньше грамоты и надписи на печатях писали квадратной письменностью, а в повседневных делах использовали уйгурджин ...». И в указе Хубилая о введении квадратной письменности чётко и ясно написано: «...указы для распространения писать новой (квадратной) письменностью и на языке подданных писаны лист сопровождать» [Цэрэндорж 2015: 128]. Исходя из этого, мы можем выдвинуть гипотезу, что изучаемые нами указы были записаны не только квадратной письменностью, но и на китайском языке, и направлялись в Корё.

Если проследить содержание всех указов монгольского великого хана с 1270–1280 гг. в Корё, содержание которых отмечено в «Истории династии Корё», то ясно, что все они заносились в данный источник не с подлинника, написанного на письменности уйгурджин, а с указа, записанного на китайском языке, то есть с копии. Анализ данных указов показал, что их можно разделить на следующие группы: содержание указа передано полностью, документ написан на китайском языке; передан только общий смысл указа; отсутствуют сведения даже об общем смысле указа.

1. Содержание указа передано полностью и/или имеется полный перевод указа на китайский язык. На данный момент выявлено всего 16 таких документов. В них мы не видим официальные термины, в обязательном порядке присутствовавшие в монгольских документах того времени.

С периода правления Хубилай-хана указы великих ханов в обязательном порядке начинались с трёх слов «Мунх тэнгэрийн хучинд» («Волею вечного неба»), а в нами изучаемых документах эти строки отсутствуют.

Данные указы на китайском языке наименованы не иначе как «джуу» или же «грамота», это наводит на мысль о вероятности того, что такие указы изначально были написаны на китайском языке

Таким образом, сведения об указах великого хана отмечали в «Истории династии Корё», нарушая особенности этики писания официальных документов — как подлинников на монгольском языке, так и переводов на китайский язык. Но при этом не искажали содержание. Прослеживается влияние стиля написания корейских источников.

2. Содержание документов передано в общем смысле, не полностью, или же содер­жится общий смысл указа, переведенного на китайский язык. К этой подгруппе нами отнесено всего 13 документов. По итогам просмотра этих документов можно сделать предположение, что писарь при внесении указа в данный источник счёл содержание не особенно важным и потому только передал его общий смысл.

Анализ приведённых выше документов позволяет также сделать вывод о том, что в случаях, когда указ великого хана при занесении его в данный источник передан не дословно, а в общих чертах, это может быть связано и с введением новой (квадратной) письменности. Вызывает интерес то, что хотя королевство Корё минимум два раза в год принимало от великого хана указы, в исследуемом источнике отсутствуют полное описание или полное содержание указов и грамот, полученных в период с первого месяца 1273 года до восьмого месяца 1274 года (за один год семь месяцев): передан только общий смысл данных указов.

3. В источнике есть сведения о том, кто именно и когда привез указ от великого хана и кто, когда и как принимал данный указ, а вот смысл самого указа и тем более его содержание не отмечены. Таких указов нами было выявлено всего 4. Можно только предположить, что эти указы так или иначе связаны с историей королевства Корё. Вполне может быть, что эти документы отражали или были доказательством не самых приятных или же самых горьких периодов истории королевства Корё. Если такой документ на самом деле был, то, согласно дворцовому порядку, чиновник-писарь вана обязан был описать подлинник или хотя бы передать общий смысл данного указа. К сожалению, ни одного сведения об этих указах нигде не отмечено, что невольно вызывает большой интерес.

Выдвигаемую нами гипотезу можно связать с одним сведением из источника. «История династии Корё» была уже готова к изданию в 1451 г., но долго ее содержание не оглашали народу, и чиновник по имени Ян Сенчжи (양성지. 梁誠之) неоднократно и жёстко требовал у правительства издать этот источник и предать таким образом его содержание огласке. В требовании по изданию этого источника он писал: «„История династии Корё“ как таковая несёт множе-

ство сведений о смутах и восстаниях, напрямую написана правда о причинах и событиях... смуты и восстания были не только при прежних правителях наших, во все времена и во всех государствах они были, о чём и справедливо описано в этой рукописи и, конечно, нельзя сопоставлять королевство Корё с владениями знати Срединного государства». При этом Ян Сенчжи подчёркивал, что «они [смуты. — А. Б.] и не должны быть главной сутью вопроса», и далее отмечал, что «даже династия Мин распространила „Историю династии Юань“. В связи с чем рукопись „Истории династии Корё“ нельзя не распространять, и если в ней всё же есть факты, которые нельзя довести до народа, то эту часть можно пропустить и огласить народу сию рукопись, иначе есть множество других способов огласить да распространить народу ...».

Выводы

В этой статье мы делали попытку изучить и перевести на монгольский язык указы и письма от великого хана вану королевства Корё из источника «История династии Корё» (из главы «Династийный Дом», документы относятся к периоду с 1270 по 1280 гг.). Все 34 документа, занесённых в рукопись и изученных нами, соблюдая наименования, данные в источнике, мы классифицировали по двум группам и определили их особенности.

Разберем документы по группам.

Первая группа — это «зарлиг, сургах зарлиг» или же указы, просветительские указы. Вторая группа — это «джуу» или же грамоты. Из всех 34 документов 5 указов в «Историю династии Корё» занесены как «шэнчжи (聖旨)», что в переводе означает «указ», а остальные отмечены как «грамоты». Термином «шэнчжи» отмечены переводы с монгольского на китайский, а под «джуу» понимаются изначально написанные на китайском языке указы. Нами прослежена важная особенность: в переводе на китайский язык во всех указах монгольского хана обязательная строка «волею вечного неба» отсутствует. Если даже пропустить этот нюанс и предположить, что указ, изначально написанный на монгольском языке, перевели на китайский язык, то встаёт вопрос, где же сам подлинник на монгольском языке. Вызывает интерес то, что отсутствуют хотя бы неполные, пусть даже общие сведения об оригиналах этих указов, а есть

только сведения из вторых рук.

Согласно записанному в источнике сохранению, все указы мы разделили на три основные группы.

Во-первых, документы, смысл и содержание которых полностью зафиксированы, или документы, полностью переведённые на китайский язык.

Во-вторых, документы, содержание которых не полностью зафиксировано, или передано краткое содержание в переводе на китайский язык.

В-третьих, документы, содержание которых вообще не зафиксировано. Нами выявлено 4 документа, в которых отмечены сведения о времени их направления из Монгольской империи, о том, кто выполнял обязанности посла, о дате прибытия посла с данной грамотой в Корё, времени и месте, личности принявшего грамоту великого хана. Вместе с тем, смысл и содержание этих грамот вообще не отмечены. Вполне может быть, что содержание данных грамот в какой-то мере было связано с горькой правдой в истории королевства Корё исследуемого периода. Даже если эти грамоты и содержали такой смысл, то чиновник-посарь обязан был или занести в рукопись содержание подлинника, или хотя бы внести в список общий смысл документа. Но таких записей не имеется, что вызывает большой интерес.

Подводя итог, хочу отметить, что грамоты и указы при занесении для учета в «Историю династии Корё» записывали, не нарушая смысла и содержания записей в подлиннике на монгольском и на китайском языках, при этом придерживались порядка записи и выражения содержания согласно особенностям корейских рукописей того времени. Основную причину неполноценных передачи и перевода указов и грамот великого хана мы видим в недостаточном знании квадратной письменности, введенной в империи Дай Юань.

Ашигласан бүтээл

И Гайсэг. «Гуулин улсын судрын» Вөнъжон, Чхүнрйёл ван, Чхүнсөн вангийн сурвалжит гэр дэх Юань улсын харилцаатай холбоо бүхий баримтуудын судалгаа // Дорно дахины түүхийн судалгаа. № 88. Сөүл: Тонян түүхийн хүрээлэн, 2004. Х. 77–129 [=И Гэсэг. Научное исследование отношения дома вана Вонжон, Чхүнрёл и вана Чхүнсен с им-

перией Юань в источнике «История династии Корё» // Исследования по истории Востока. № 88. Сеул: Ин-т истории Тонян. 2004. С. 77–129]. 이개석, “高麗史” 元宗 忠烈王 忠宣王세가 중 元朝關係記事의 研究, 동양사학연구, 제88집, 2004 (на кор. яз.)

И Хёнъжэй. Солонгос үндэстний соёлын нэвтэрхий толь 7. Сөүл, Самхва хэвлэл, 1994. 928 х. [=И Хёнжэ. Энциклопедия культуры корейского народа-7. Сеул: Изд-во Самхва, 1994. 928 с.] (이현재, “한국민족문화대백과사전7”, 서울, 한국정신문화연구원, 1994). (на кор. яз.)

Ким Ходон. Монголын эзэнт гүрэн хийгээд Корйё / солонгос хэлнээс орчуулсан Ц. Цэрэндорж. Улаанбаатар: Адмон принт ХХК, 2016. 129 х. [=Ким Ходон. Монгольская империя и Корё / пер. с кор. яз. Ц. Цэрэндорж. Улан-Батор: Адмон ХХК, 2016. 129 с.] (на монг. яз.)

Ким Рагжунь. Нью-эйс солонгос хэлний тайлбартоль. Сөүл: Кымсен сурах бичиг хэвлэл, 1987. 2584 х. [=Ким Рагжун. Толковый словарь корейского языка Нью-эйс толь. Сеул: Изд-во уч. пособий Кымсен, 1987. 2584 с.] (金洛駿, “뉴에이스國語辭典”, 서울,金星教科書, 1987) (на кор. яз.)

Ко Мёнсу. Гуулин улсын судрын сурвалжит гэр дэх Юань улсын харилцаатай холбоо бүхий баримтуудын тайлбар // Корёса-Сэга жун Монгол кваньгэ гиса ёгжу. Сөүл: Солонгосын дундад зууны түүхийн хүрээлэн, 2006. № 21. С. 385–417 [=Ко Мёнсу. Толкование исторических документов, связанных с международными отношениями правящего дома с империей Юань // Исследования средневековой истории Кореи. Сеул: Ин-т средневековой истории Кореи, 2006. № 21. С. 385–417]. 고명수, “高麗史” ‘世家’ 중 몽골 관계 기사 역주1, 한국중세사연구 제21호, 2006. (на кор. яз.)

Лхагваа Б. Монгол солонгосын харилцааны уламжлал. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг ХХК, 2010. 168 х. [=Лхагваа Б. Традиции монголо-корейских отношений. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг ХХК, 2010. 168 с.] (на монг. яз.)

Паг Ёнрог. Гуулин улсын сударт гарч буй Монголын Юань улсын албан бичгийн үг хэллэг ба шууд орчуулгын талаарх судалгаа // Тайдон соёлын судалгаа. № 85. 2014. Х. 421–460 [=Пак Ёнрок. Научное исследование перевода слов и выражений в официальных документах империи Юань в источнике «История династий Корё» // Исследования культуры Тэдон. № 85. 2014. С. 421–460]. 朴英

- 錄, “高麗史”에 수록된 蒙元公文의 用語와 翻譯에 대한 검토, 大東文化研究 제 85집, 2014. (на кор. яз.)
- Паг Йёнрог. Юань улсын үеийн дөрвөлжин бичгийн сурвалжийн судалгаа // Тайдон соёлын судалгаа. № 66. 2009. X. 335–367 [=Пак Ёнрок. Исследование квадратной письменности периода империи Юань // Исследования культуры Тэдон. № 66. 2009. С. 335–367]. 元代 八思巴文獻研究導論, 충주대학교, 2009. (на кор. яз.)
- Паг Йёнрог. Гуулин улсын судар дахь монгол хэлнээс шууд орчуулсан зарлигуудын судалгаа // Хятад хэл судлал. 2013. № 44. X. 187–213 [=Пак Ёнрок. Научное изучение переводов указа с монгольского языка в источнике «История династии Корё № 2» // Китайское языкознание. 2013. № 44. С. 187–213]. 高麗史” 蒙古直譯體白話牒文二篇의解釋의研究, 中國言語研究 제 44 輯2013. (на кор. яз.)
- Сумьяабаатар Б. XIII–XIV зууны Монгол Солонгосын харилцааны бичгүүд [=Сумьяабаатар Б. Документы, связанные с историей отношений Монголии и Кореи в XIII–XIV вв.]. Улан-Батор: ШУАХ, 1978. 252 с. (на монг. яз.)
- Сумьяабаатар Б. Хубилай Их Хааны үеийн Монгол Солонгосын харилцаа [=Сумьяабаатар Б. Монголо-корейские отношения в период правления великого Хана Хубилая]. Улан-Батор: Изд-во Улан-Баторского ун-та, 2015. 439 с. (на монг. яз.)
- Сүгияма Масааки. Монголын эзэнт гүрний мандал буурал / япон хэлнээс орчуулсан Ц. Цэрэндорж [=Сүгияма Масааки. Возрождение и распад Монгольской империи / пер. с япон. яз. Ц. Цэрэндорж]. Улаанбаатар: Адмон, 2015. 415 с. (на монг. яз.)
- Цэрэндорж Ц. Манжийн эрхшээлийн үеийн Монголын түүхэнд холбогдох солонгос сурвалжийн зарим мэдээ // Чин улс ба монголчууд. Сэндай: Meirin-sha Co, 2014. X. 247–266 [=Цэрэндорж Ц. Некоторые исторические сведения корейских источников, связанные с историей Монголии при династии Цин // Империя Цин и монголы. Сб. науч. ст. Сэндай: Meirin-sha Co, 2014. С. 247–266]. (на монг. яз.)
- Цэрэндорж Ц. XIV зууны сүүлч үеийн Зүүн Азийн олон улсын байдал ба Умард Юань-Корейгийн харилцаа. Сөүл: Солонгос судлалын академи, 2010. 203 х. [=Цэрэндорж Ц. Отношения северной Юань и Корё и международные отношения в конце XIV в. Сеул: Изд-во Академии корееведения, 2010. 203 с.] (на кор. яз.)
- Хань Жөнхый. Гуулин улсын судар – Сурвалжит гэр 1. Сөүл: Кйён-инъ соёл хэвлэл, 2008. 458 х. [=Хан Жөнхый. История династии Корё–Династийный дом 1. Сеул: Изд-во Кён-ин, 2008. 458 с.]. 한정희 옮김, “국역 고려사 1, 세가1”, 서울, 경인문화사, 2008. (на кор. яз.)
- Хань Жөнхый. Гуулин улсын судар – Сурвалжит гэр 7. Сөүл: Кйён-инъ соёл хэвлэл, 2008. 312 х. [=Хан Жөнхый. История династии Корё–Династийный дом 7. Сеул: Изд-во Кён-ин, 2008. 312 с.]. 한정희 옮김, “국역 고려사” “세가7”, 서울, 경인문화사, 2008. (на кор. яз.)
- Хань Жөнхый. Гуулин улсын судар – Сурвалжит гэр 8. Сөүл: Кйён-инъ соёл хэвлэл, 2008. 564 х. [=Хан Жөнхый. История династии Корё–Династийный дом 8. Сеул: Изд-во Кён-ин, 2008. 564 с.]. 한정희 옮김, “국역 고려사” “세가8”, 서울, 경인문화사, 2008. (на кор. яз.)
- Солонгос судлал. 2016-01. Улаанбаатар: ШУА-ийн ОУХХ, 2016. 194 х. [=Корееведение. 2016-01, Улаанбаатар: Ин-т межд. отношений АНМ, 2016. 194 с.]. (на монг. яз.)
- Эрдэнэчимэг Г. Монгол Солонгосын харилцаанд төрийн ураг барилдлагын гүйцэтгэсэн үүрэг (XIII–XIV зуун) [=Эрдэнэчимэг Г. Роль брачных союзов в монголо-корейских отношениях (XIII–XIV вв.)]. Улаанбаатар: Монг. гос. ун-т, 2016. 131 с. (на монг. яз.)

References

- I Gaysoeg. 이개석, “高麗史” 元宗 忠烈王 忠宣王세가 중 元朝關係記事의 [A case study of relations of Wonjong, Chungnyeol, and Chungseon of Goryeo with the Yuan Dynasty as documented in the Goryeosa (History of Goryeo)]. 研究, 동양사학연구, 제88집 [Studies in Oriental History], 2004, No. 88, pp. 77–129 (In Kor.).
- I Khenzhe. 이현재, “한국민족문화대백과사전 7”, 서울, 한국정신문화연구원 [Encyclopedia of Korean culture-7]. Seoul, Samkhva Publ., 1994, 928 p. (In Kor.).
- Kim Khodon. *Mongolyn ezent güren khiygeed Koryö / Solongos khelnees orchuulsan Ts.Tserendorzh* [The Mongolian Empire and the Kingdom of Goryeo. Transl. from Korean by Ts. Tserendorzh]. Ulaanbaatar, Admon Print Ltd., 2016, 129 p. (In Mong.).
- Kim Ragzhun. 金洛駿, “뉴에이스國語辭典”, 서울,金星教科書 [A definition dictionary of Korean]. Seoul, Kymesen Study Books Publ., 1987, 2584 p. (In Kor.).
- Ko Mensu. 고명수, “高麗史” ‘世家’ 중 몽골 관계 기사 역주1, 한국중세사연구 제21호,

- 2006 [Interpretations of historical documents dealing with foreign relations of the ruling dynasty with the Yuan Empire. Studies in the history of medieval Korea]. Seoul, Institute of History of Medieval Korea, 2006, No. 21, pp. 385–417] (In Kor.)
- Lkhagvaa B. *Mongol solongosyn khariltsaany ulamzhlal* [Traditions of Mongolian-Korean relations]. Ulaanbaatar, Mönkhiyn Üseg Publ. Ltd., 2010, 168 p. (In Mong.)
- Pak Enrok. 朴英錄, “高麗史”에 수록된 蒙元公文의 用語와 翻譯에 대한 검토, 大東文化研究 제 [A case study of translated words and phrases in the official documents of the Yuan Empire included in the Goryeosa (History of Goryeo). ... Studies of Tedon culture]. No. 85, 2014, pp. 421–460 (In Kor.)
- Pak Enrok. 元代 八思巴文獻研究導論, 충주대학교 [A case study of Square Script of the Yuan Empire. ... Studies of Tedon culture]. No. 66, 2009, pp. 335–367 (In Kor.)
- Pak Enrok. “高麗史” 蒙古直譯體白話牒文二篇의 解釋의 研究, 中國言語研究 제 [A scholarly survey of Mongolian (to Korean) translations of one edict included in the Goryeosa (History of Korea) — 2]. Chinese Linguistics, 2013, No. 44, pp. 187–213 (In Kor.)
- Sumyaabaatar B. *XIII–XIV zuuny Mongol Solongosyn khariltsaany bichgüüd* [Mongolian-Korean relations in the 13th–14th cc.: documents]. Ulaanbaatar, Mong. Acad. of Sc. Press, 1978, 252 p. (In Mong.)
- Sumyaabaatar B. *Khubilay Ikh Khaany üeiyn Mongol Solongosyn khariltsaa* [Mongolian-Korean relations under Kublai Khan]. Ulaanbaatar, 2015, 439 p. (In Mong.)
- Sügiyama Masaaki. *Mongolyn ezent güriy mandal buural. Yapon khelnees orchuulsan Ts.Tserendorzh* [The decline of the Mongolian Empire's mandate. Transl. from Japanese by Ts. Tserendorzh]. Ulaanbaatar, 2015, 415 p. (In Mong.)
- Tserendorzh Ts. *Manzhiyn erkhsheeliyn üeiyn Mongolyn tüükhend kholbogdokh solongos survalzhiyn zarim medee* [Mongolia under the Qing rule: some historical evidence from Korean sources]. *Chin uls ba mongolchuud* [The Qing and the Mongols. Collected papers]. Sendai, Meirin-sha Co., 2014, pp. 247–266 (In Mong.)
- Tserendorzh Ts. *XIV zuuny süülch üeiyn Züün Aziyn olon ulsyn baydal ba Umard Yuan'-Koryögiyn khariltsaa* [The general situation in East Asia and Yuan-Goryeo relations in the late 14th c.]. Seoul, Academy for Korean Studies Press, 2010, 203 p. (In Kor.)
- Han Zhenkhy. 한정희 옮김, “국역고려사 1, 세가1”, 서울, 경인문화사 [History of Goryeo - Dynasty 1]. Seoul, Ken-in Publ., 2008, 458 p. (In Kor.)
- Han Zhenkhy. 한정희 옮김, “국역고려사” ‘세가 7’, 서울, 경인문화사 [History of Goryeo - Dynasty 7]. Seoul, Ken-in Publ., 2008, 312 p. (In Kor.)
- Han Zhenkhy. 한정희 옮김, “국역고려사” ‘세가 8’, 서울, 경인문화사 [History of Goryeo — Dynasty 8]. Seoul, Ken-in Publ., 2008, 564 p. (In Kor.)
- Solongos sudlal* (Korean Studies journal), Ulaanbaatar, Institute of International Relations (Mong. Acad. of Sc.) Press, No. 1, 2016, 194 p. (In Mong.)
- Erdenechimeg G. *Mongol Solongosyn khariltsaand töriyn urag barildlagyn güytsetgesen üüreg (XIII–XIV zuun)* [The role of royal marriage alliances in Mongolian-Korean relations: the 13–14th cc.]. Ulaanbaatar, National University of Mongolia Press, 2016, 131 p. (In Mong.)

УДК 94

Указы и грамоты монгольского хана в «Истории династии Корё»: перевод и исследование
= «Гуулин улсын судар» дахь монголын хааны зарлигийн бичгүүдийн орчуулга, судалгаа (1270–1280 он)

Б. Ариунбайгал¹

¹ аспирант, Монгольский государственный университет (Улан-Батор, Монголия). E-mail: ariunbaigali@num.edu.mn

Аннотация. В статье осуществлена попытка исследования и перевода на монгольский язык указов и писем великого хана Хубилая главе королевства Корё, относящихся к периоду с 1270 по 1280 гг., из источника «История династии Корё». Все 34 документа автор разделил на две группы и выделил их характерные особенности. Первая группа — «зарлиг, сургах зарлиг», или указы, просветительские указы. Вторая группа — «джуу», или грамоты. Из всех рассматриваемых 34-х документов пять в «Истории династии Корё» занесены как «шэнчжи (聖旨)», что в переводе означает «указ», а остальные отмечены как «джуу» — «грамота». Переводы с монгольского на китайский отмечены как «шэнчжи», а под «джуу» имеются в виду изначально написанные на китайском языке указы. Исследование показало, что в переводах на китайский язык указов монгольского хана нет обязательно присутствовавшей во всех указах строки «волею вечного неба». В этой связи важным является следующий вопрос: если указ изначально был написан на монгольском языке и затем переведен на китайский язык, то где же сам подлинник на монгольском языке? Примечательно и то, что сведения об указах, содержащиеся в анализируемом источнике, известны только «из вторых рук» и отсутствуют даже неполные, самые общие сведения об этих указах на монгольском языке.

Согласно зафиксированному в источнике содержанию, все указы автор разделил на три основные группы: 1) документы, в которых смысл и содержание указа полностью зафиксированны или полностью переведены на китайский язык; 2) документы, в которых содержание указов не полностью зафиксировано или имеется краткое содержание в переводе на китайский язык; 3) документы, в которых содержание указов вообще не зафиксировано. Всего выявлено 4 документа, содержание которых отсутствует, имеются только сведения о времени доставки грамоты или указа и о личности посла, привезшего его из Монгольской империи, а также о времени, месте и личности принявшего указанные документы. Этот факт вызывает большой интерес, так как чиновник, фиксировавший поступление документа, должен был внести в рукопись его полностью либо сведения о его содержании; автор предполагает, что содержание данных грамот в какой-то мере было связано с горькой правдой истории или периода королевства Корё. Подводя итоги, автор отмечает, что при занесении в «Историю династии Корё» содержимое грамот и указов записывали, не нарушая смысла подлинника на монгольском или на китайском языке, при этом придерживаясь порядка записи и выражения содержания, характерного для корейской традиции того времени. Причину неполноценной передачи и перевода указа и грамоты великого хана можно усматривать в неполном знании квадратной письменности, введенной в империи Дай Юань.

Ключевые слова: История династии Корё, Монгольское ханство, хан Хубилай, указ, грамота

Copyright © 2017 by the Kalmyk Scientific Center of the Russian Academy of Sciences

Published in the Russian Federation
Bulletin of the Kalmyk Institute for Humanities
of the Russian Academy of Sciences
Has been issued since 2008
ISSN: 2075-7794; E-ISSN: 2410-7670
Vol. 34, Is. 6, pp. 37–42, 2017
DOI 10.22162/2075-7794-2017-34-6-37-42
Journal homepage: <http://kigiran.com/pubs/vestnik>

UDC 94

The Mongolian Civilization: on the Scales of History

Aleksandr S. Zheleznyakov ¹

¹ Ph.D. in Political Science (Doct. of Political Sc.), Chief Research Associate, Institute of Sociology of the RAS, Institute of Oriental Studies of the RAS (Moscow, Russian Federation). E-mail: zhelezniakovas@yahoo.com

Abstract. The article is a summary of the report made at the Days of Institute of Oriental Studies (RAS) at Kalmyk State University on 26 April 2017. It deals with the issues and trends related to the topic of civilizational world order poorly understood in modern science.

The paper analyzes the place assigned to nomadic peoples within the conceptions developed by N. Danilevsky, P. Sorokin, A. J. Toynbee and O. Spengler. According to N. Danilevsky, nomads of Innermost Asia are a long-extinct community that had once acted as a 'negative history maker'. P. Sorokin refutes the priority of microcategories for dividing humanity into monotypic social communities and stresses that the number of 'minor cultural systems is virtually unlimited'; enclosing the term 'civilization' in quotation marks he thus applies it to any communities, including disorganized populations, i.e. unlike Danilevsky with his theory of 'historical-cultural types', — attaches the term not only to 'positive history makers', but also to those referred to as 'negative' and 'passive'. As for A. J. Toynbee, he divides all civilizations into three types, the civilization of Innermost Asia being designated as a long-extinct civilization of Type Three (nomads) and further as that of Type Two (Far Eastern Christian civilization). So, he suggests that present-day inhabitants of Innermost Asia are just remnants of the past. And just like Danilevsky and Toynbee, Spengler considered the Mongolian vector to be long-obsolete.

Thus, world order schemes established by classic researchers of civiliography do not mention the contemporary Mongolian civilization. The paper suggests that the classics of civiliography should be thoroughly revisited with due regard of the reshaped historical conditions, new experiences and knowledge accumulated by humanity. Nowadays when it necessary to evaluate a generalized image, activities, and mutual relations of diverse peoples, any attempts to maintain the idea of differences between nations by the criteria of 'cultural development' shall result in ethnic collisions

The discovery of Mongolian civilization in the classical civilizational picture of the modern world liberated from nomadophobia by Pitirim Sorokin has actual value. It seems this can help the theorists of civiliography and geopolitics cope with the trend of combining the two incompatible notions — on the one hand, the concept of 'chosen' and 'exceptional' nations and, on the other hand, that of a diverse and multipolar world.

Keywords: civiliography, world order schemes, local civilizations, Mongolian civilization